

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

СЕКТОРАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ПРАКТИКУМ

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського як
навчальний посібник для студентів
другого магістерського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми «Економіка і бізнес»*

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2024

Секторальна економіка: практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання другого магістерського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка і бізнес» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М.В. Шашина. Електронні текстові дані (1 файл: 848 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 94 с.

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 1 від 26.09.2024 р.)
за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу
(протокол № 1 від 29.08.2024 р.)*

Електронне мережне навчальне видання

СЕКТОРАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ПРАКТИКУМ

- Укладачі: *Шашина Марина Володимирівна*, д.е.н., професор, професорка кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського
- Відповідальний редактор: *Тульчинська С.О.*, д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського
- Рецензент: *Кухарук А.Д.*, к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Навчальний посібник «Секторальна економіка: практикум» складений відповідно змістовним вимогам освітньо-професійної програми другого магістерського рівня «Економіка і бізнес» з метою надання допомоги освоєння дисципліни «Секторальна економіка». Містить комплекс питань, що охоплюють теоретичні засади структурування економіки, секторального підходу, теоретичні, розрахункові та тестові завдання, котрі сприяють засвоєнню та контролю щодо отриманих знань, освоєння сучасних методичних підходів економічного аналізу, розуміння окреслених тем структурного аналізу та секторальних взаємозв'язків.

ВСТУП	5
1. ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
ТЕМА 1. Теорія секторальної структури економіки	7
Практичне заняття 1. Еволюція теоретико-практичних підходів до виокремлення секторальної економіки	8
Практичне заняття 2. Аналіз трьохсекторної структури національної економіки	10
ТЕМА 2. Види та підходи до структурування економіки	20
Практичне заняття 3. Відтворювальна структура національної економіки	21
Практичне заняття 4. Підходи до структурування національної економіки	24
ТЕМА 3. Секторальна структура економіки на засадах політики економічного прагматизму	28
Практичне заняття 5. Секторальна структура економіки на засадах високотехнологічності та експортоорієнтованості	29
Практичне заняття 6. Аналіз структури економіки на засадах політики економічного прагматизму	32
ТЕМА 4. Механізм управління структурними зрушеннями секторальної економіки	36
Практичне заняття 7. Механізм управління структурними зрушеннями в секторальній економіці	37
Практичне заняття 8. Інформаційна база аналізу секторів економіки	40
ТЕМА 5. Методичні основи структурно-функціонального аналізу	44
Практичне заняття 9. Методичні основи структурно-функціонального аналізу	45
Практичне заняття 10. Моделі оцінювання структурних зрушень секторальної економіки	50
ТЕМА 6. Фінансовий механізм структурних зрушень	55
Практичне заняття 11. Фінансовий механізм структурних зрушень секторальної економіки	56
Практичне заняття 12. Захист розрахункової роботи «Оцінювання структурних зрушень та розвиток секторів економіки за видами економічної діяльності»	59
ТЕМА 7. Сучасні просторові форми розвитку секторальної економіки	62
Практичне заняття 13. Особливості просторових форм розвитку секторальної структури економіки України	63
ТЕМА 8. Концепція смарт-спеціалізації у структурній модернізації секторальної економіки	67
Практичне заняття 14. Концепція смарт-спеціалізації у структурній модернізації економіки	68
Практичне заняття 15. Екологізація секторальної економіки	72
ТЕМА 9. Секторальне структурування в межах цифрової економіки	76

Практичне заняття 16. Аналіз розвитку мережевого сектору економіки	77
Практичне заняття 17. Аналіз взаємозв'язку технологій Індустрії 4.0 та секторів економіки України	80
2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ	86
3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СЕКТОРАЛЬНА ЕКОНОМІКА»	88
4. ПРИКЛАДИ РОЗРАХУНКОВИХ ЗАВДАНЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СЕКТОРАЛЬНА ЕКОНОМІКА»	90
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	92

ВСТУП

Економічні відносини потребують системного дослідження структурних елементів економіки, які змінюють своє змістовне наповнення. Відбувається динамічний розвиток ідентифікації та обліку складових елементів секторів економіки. Особливого теоретичного та практичного значення набуває аналіз структурних компонентів секторів економіки, методів та інструментів обліку результатів за видами економічної діяльності, а також взаємодія традиційних та нових секторів економіки й визначення структурних змін для модернізації секторальної структури економіки.

Дисципліна «Секторальна економіка» забезпечує оволодіння методикою структурування економіки, що дозволяє виявляти особливості секторальної структури, розуміти ефективність функціонування окремих секторів економіки та сучасні тенденції розвитку національної економіки. «Секторальна економіка» є основою для дослідження змін на макро- та мезорівнях, що допоможе майбутнім економістам враховувати особливості розвитку секторальної структури при розробці стратегії подальшого розвитку економіки України.

Предметом навчальної дисципліни є структура економіки та ринкові відносини між суб'єктами секторальної економіки, які визначаються закономірностями, тенденціями та специфікою їх функціонування.

Відповідно до навчальних планів підготовки студентів факультетом менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» дисципліна «Секторальна економіка» належить до циклу професійної підготовки за спеціальністю 051 «Економіка» та сприяє формуванню не тільки економічних знань і вмінь, а й забезпечує майбутніх фахівців здібностями, що сприяють забезпеченню ефективної реалізації своїх професійних якостей.

У результаті вивчення дисципліни студенти маю розробляти, обґрунтовувати і

приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності, обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень, визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

1. ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1: ТЕОРІЯ СЕКТОРАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ

Ключові поняття: сектор, еволюція секторальної економіки, підходи до формування секторальної структури економіки

Питання для самоперевірки:

1. Які основні ознаки понятійної сутності «сектор»?
2. Які критерії можуть бути використанні щодо виокремлення секторальної структури економіки?
3. Кого можна назвати основоположником теоретичного підґрунтя секторальної економіки?
4. В чому полягають ідеї класичної політичної економії щодо зачатків виокремлення секторальної економіки?
5. Які відмінності теоретичних положень К. Кларка та А. Фішера щодо започаткування теорії секторальної економіки?
6. В чому полягає сутність теорії «структурного перевороту»?
7. Як проявляє себе принцип функціонального поділу секторів економіки?
8. В чому полягає ідея формування секторальної економіки Р. Рейча для постіндустріального суспільства?
9. Як «економіка знань» вплинула на формування секторальної економіки?
10. В чому полягає сутність методології виокремлення секторів економіки, котра була запропонована Організацією економічного співробітництва та розвитку?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1: Еволюція теоретико-практичних підходів до виокремлення секторальної економіки

1. Теоретико-практичні завдання:

1.1. Проаналізуйте, як змінювалась структура економіки України протягом останніх 30 років. Визначте основні фактори, які вплинули на ці зміни.

1.2. Виберіть конкретний сектор економіки та класифікуйте його за рівнем технологічності відповідно до класифікації OECD-Eurostat. Обґрунтуйте свій вибір та поясніть, які фактори впливають на технологічний рівень цього сектора.

1.3. Запропонуйте та обґрунтуйте напрями розвитку для обраного сектору економіки, використовуючи статистичні дані.

1.4. Проаналізуйте, як впровадження нових технологій вплинуло на розвиток конкретного сектора економіки. Визначте позитивні та негативні наслідки інновацій для цього сектора.

1.5. Проаналізуйте ефективність державних заходів підтримки для конкретного сектора економіки. Визначте, які методи регулювання є найбільш ефективними та чому.

1.6. Порівняйте структуру секторів економіки України та іншої обраної країни. Визначте основні відмінності та поясніть причини цих відмінностей.

1.7. Розробіть критерії для визначення пріоритетних секторів економіки. Виконайте групування секторів економіки України за цими критеріями.

1.8. Оцініть, як субсидії та природна рента впливають на економічний розвиток конкретного сектора. Запропонуйте способи коригування політики субсидіювання для оптимізації розвитку цього сектора.

1.9. Виконайте аналіз ефективності функціонування обраного сектора економіки на основі макроекономічних показників. Визначте, які фактори впливають на ефективність і як можна її підвищити.

1.10. На основі аналізу запропонуйте конкретні заходи для модернізації секторальної структури економіки України. Обґрунтуйте свої рекомендації з урахуванням сучасних тенденцій та викликів.

2. Тестові завдання:

2.1. Виберіть на Ваш погляд правильне роз'яснення поняття «сектор економіки»:

1. Певна складова частина національної економіки, що об'єднує інституційно-господарські одиниці з подібними характеристиками функціонування;
2. Складова частина економічної системи, що визначає певний вид економічної діяльності;
3. Певна складова частина економіки, що визначає функції господарюючих суб'єктів.

2.2. Які із означених характеристик не є властивостями секторів економіки:

1. Еволюційність;
2. Ієрархічність;
3. Структурність.

2.3. Який із нижче наведених видів секторів визначений за функціональною ознакою:

1. Сектор нефінансових корпорацій;
2. Первинний сектор;
3. Державний сектор.

2.4. Оберіть, хто на Вашу думку із наведених науковців почав перший розглядати агреговані види економічної діяльності за секторами економіки:

1. К. Кларк;
2. У. Петті;
3. А. Сміт.

2.5. Яку класифікацію секторів слід застосувати, якщо основою їх виділення є принцип залежності галузі від природних чинників, технікоекономічних особливостей виробництва та характеру зв'язку благ із виробництвом:

1. Первинний, вторинний, третинний;
2. Сектор нефінансових корпорацій, домогосподарств , державного управління;
3. Державний, приватний, корпоративний.

2.6. Визначте яку умову має задовольняти перехід робочої сили із первинного до вторинного сектору:

1. Зростання продуктивності праці;
2. Зміна технологічного укладу.
3. Зміна фази економічного циклу.

2.7. Виберіть звід нормативних правил які використовує Організація економічного співробітництва та розвитку при моделюванні структури економіки:

1. Міжнародний стандарт класифікації видів економічної діяльності;
2. Міжнародний стандарт якості;
3. Міжнародний стандарт фінансового обліку.

2.8. Які на Вашу думку покладені теоретичні передумови до виділення Організацією економічного співробітництва та розвитку високотехнологічних та низькотехнологічних секторів:

1. Економіка знань;
2. Мережева економіка;
3. Цифрова економіка.

2.9. Який із показників використовується європейськими країнами для поділу обробної промисловості на сектори із різним технологічним рівнем:

1. Частка витрат на дослідження і розробки у валовому випуску товарів та послуг;
2. Частка капітальних інвестицій у валовому випуску товарів та послуг;
3. Частка надходжень від реалізації інноваційної продукції у валовому випуску товарів та послуг.

2.10. Виберіть на Ваш погляд правильне пояснення поняття «технологічні сукупності»:

1. Являють собою ланцюжки взаємопов'язаних виробництв, що характеризуються якісною однорідністю;
2. Являють собою паралельні процеси виробництва та збуту продукції;
3. Являють собою диференційовані види виробництв, що пов'язані ресурсною базою.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2: Аналіз трьохсекторної структури національної економіки

1. Розрахункові завдання:

1.1. Методичні рекомендації щодо здійснення аналізу трьохсекторної структури національної економіки

Теорія трьох секторів обґрунтовує зміни структури зайнятості в процесі цивілізаційного розвитку в рамках фазової тріади «доіндустріальне – індустріальне – постіндустріальне суспільство», параметризація яких здійснюється за критеріями основного виробничого ресурсу й типу виробничої діяльності, характеру базових технологій, соціальних відносин і особистісної взаємодії.

Згідно з теорією трьох секторів, підвищення продуктивності праці зумовлює поступовий перерозподіл виробничих ресурсів і зайнятості від первинного (аграрного) та вторинного (промислового) секторів економіки на користь третинного сектору (сфери послуг).

Переважання зайнятості в аграрному секторі на доіндустріальній фазі розвитку з початком промислової революції (індустріальної фази) збільшує потребу в працівниках у вторинному секторі для виробництва машин. Третя фаза (постіндустріальна).

Таблиця 1.1 – Параметрична характеристика етапів цивілізаційного розвитку

Тип суспільства	Доіндустріальне	Індустріальне	Постіндустріальне
Основний виробничий ресурс	первинні умови виробництва, сировина	енергія	інформація
Тип виробничої діяльності	видобування (extraction)	обробка (fabrication)	послідовна обробка (processing)
Характер базових технологій	трудомісткі	капіталоемні	наукоємні
Характер суспільства	взаємодія з природою	взаємодія з перетвореною природою	взаємодія між людьми
Характер особистісних відносин	імітація дій інших людей	засвоєння знань і досвіду минулих поколінь	Інтерперсональна взаємодія

Характеризується високим рівнем автоматизації первинного і вторинного секторів, відтак у них значно зменшується потреба в працівниках і, водночас, зростає попит на працю в третинному секторі, що відповідає рівню промислово розвинених країн. На думку Ж. Фурастьє, така еволюція зайнятості позитивно впливає на підвищення якості життя, рівня освіти, культури і кваліфікації працівників, гуманізацію праці та запобігання безробіттю.

Таблиця 1.2 – Секторальна структура зайнятості та класифікація видів економічної діяльності

Сектори економіки	Класифікаційна ознака	Види економічної діяльності
Первинний (primary)	діяльність щодо отримання первинних ресурсів (видобутку сировини), пов'язаних з чинниками виробництва типу «земля», та виробництва напівфабрикатів	сільське та лісове господарство, рибальство, добувна промисловість
Вторинний (secondary)	переробка ресурсів у кінцевий продукт і виробництво промислових виробів	переробна промисловість і будівництво
Третинний (tertiary)	сфера надання послуг	послуги і деякі види ремонтної діяльності

Четвертинний (quaternary)		інформаційні технології, дослідження, тор- гівля, страхування, операції з нерухомістю, фінансові послуги
П'ятинний (quinary, quinaire)		охорона здоров'я, освіта, відпочинок, державне управління

Флексибілізація основних чинників виробництва під впливом глобалізації має наслідком «розмивання» межі між вторинним і третинним секторами економіки, що відображається в існуванні особливого виду послуг, належних до проміжних чинників виробництва як складових виробничих матеріальних перетворень і процесів у вторинному секторі (фінансове та юридичне обслуговування компаній, транспортні, ремонтні, інформаційні послуги, дослідження і оформлення патентів, організація праці, реклама, управління персоналом та ін.). Певні види цих послуг компанії також надають населенню, вони є подібними до традиційних видів діяльності третинного сектора, орієнтованих на обслуговування фізичних осіб. З огляду на це, Д. Белл виділив зі складу третинного сектору четвертинний і п'ятинний сектори економіки (табл. 1.2).

Концепція запровадження до державної статистичної діяльності переглянутої версії стандартної міжнародної класифікації видів економічної діяльності (затверджена наказом Держкомстату України від 08.04.2009 № 120), дозволяє виокремити зайнятість у четвертинному і п'ятинному секторах економіки.

Е. Прушківська підкреслює важливість методологічного підходу до дослідження секторальної структури в контексті як вертикального (кількісних пропорцій переходу від домінування одного сектору над іншим), так і горизонтального (якісного) розвитку кожного сектору.

Абсолютне й відносне збільшення третинного сектору з одночасним зменшенням частки високорозвиненого вторинного сектору за умов сталого зростання продуктивності праці внаслідок її заміщення капіталом і виробництва високотехнологічних продуктів та доходів населення є ознаками терціарізації

економіки. У цьому випадку зростання сфери послуг не означає занепаду промислового виробництва, а міжсекторна взаємодія характеризується структурними зрушеннями в промисловості під впливом технологічної конкуренції, що стимулюють розвиток наукоємних послуг (автоматизованого проектування, електронної обробки даних, сервісного аутсорсингу з ремонту, монтажу обладнання тощо). На спеціалізованих підприємствах третинного сектору концентруються послуги з наукових досліджень, консалтингу, реклами і маркетингу. Інший погляд на характер міжсекторної взаємодії виходить із компліментарності зв'язків вторинного і третинного секторів економіки, коли збільшення частки третинного сектору зумовлено розвитком промисловості (вторинного сектору) (наприклад, виробництво продукції тривалого користування та її сервісне обслуговування). З огляду на це, важливими якісними характеристиками макроекономічних структурних зрушень є продуктивність секторів економіки, рівень доходів зайнятого населення від праці та якість зайнятості.

Зайнятість відображає ступінь залучення до праці, задоволення особистих потреб людини і суспільної потреби у працівниках та становить сукупність соціальних й економічних відносин щодо участі населення у трудовій діяльності. Згідно з Методологічними положеннями щодо класифікації та аналізу економічної активності населення (затвержені наказом Держкомстату України від 19.02.2011 № 12), зайнятими вважаються особи у віці 15–70 років, які протягом обстежуваного тижня не були безробітними (такими, що не мали роботи, активно її шукали і були готові приступити до неї впродовж наступних двох тижнів) або економічно неактивними (не мали роботи і не займалися її пошуком), а основною ознакою найманого працівника є наявність письмового або усного трудового договору про умови й оплату трудової діяльності. Отже, відносини зайнятості мають більшу сферу охоплення за рахунок включення до неї як найманих працівників, так і осіб,

які не є суб'єктами трудових відносин, самостійно забезпечують себе роботою, що приносить їм дохід, або працюють без оплати (на сімейних підприємствах, волонтерами та ін.).

Соціально-економічна форма праці визначає модель її суспільної організації та спосіб взаємодії людей у процесі виробництва. Генезис найманої праці як ринково відчужуваного об'єкта і джерела трудових відносин щодо використання та відтворення робочої сили, безпосередньо пов'язаний із промисловою революцією і розвитком індустріального капіталізму. Правова регламентація найманої праці у вигляді трудового договору виступає ключовим елементом стандартної зайнятості, що в термінах концепції фордизму визначається як повна зайнятість на умовах безстрокового трудового договору з одним роботодавцем, захищена від необґрунтованого звільнення.

Перехід до постіндустріальної фази економічного розвитку супроводжується становленням постфордистської моделі зайнятості (Post-Fordist employment model), ознаками якої є висока мобільність основних чинників виробництва. Внаслідок цього має місце прекарізація зайнятості – процес трансформації стандартних трудових відносин в їх нестандартні й нестабільні форми. При цьому Міжнародна організація праці визнає стандартними трудові відносини на основі повної зайнятості за безстроковим трудовим договором з одним роботодавцем, що передбачають захист від необґрунтованого звільнення. Так, при аутстафінгу і лізингу виникають тристоронні трудові відносини. Працівник оформлюється в штат компанії-посередника (постачальника), тоді як виконання трудової функції відбувається на робочому місці у користувача. Під виглядом аутстафінгу часто здійснюється формальне переведення працівника зі штату користувача до штату постачальника, хоча він залишається працювати на своєму робочому місці. Має місце «маскування» трудових відносин під інший вид правових відносин (цивільні, господарські, кооперативні, сімейні та ін.). Офіційна статистика не відображає ці явища, що ускладнює оцінку їх масштабів в Україні, однак дозволяє говорити про

наявність впливу прекаризації зайнятості на секторальну структуру економіки і зробити окремі висновки на основі наявних показників та експертних оцінок.

1.2.Завдання щодо проведення аналізу трьохсекторної структури національної економіки

- заповнити таблиці статистичними даними за останні три роки;
- робити висновки по кожній з розрахованих таблиць щодо секторальної структури економіки України на основі теорії трьох секторів;
- зробити загальні висновки щодо отриманих результатів про переваги та недоліки секторальної структури національної економіки.

Таблиця 1.3 – Секторальна структура зайнятості в Україні, 20 – 20 .рр.,%

Сектори економіки	20..	20..	20..
Первинний			
Вторинний			
Третинний			
Україна в цілому	100,0	100,0	100,0

Таблиця 1.4 – Зайнятість в інноваційних видах діяльності, 20..–20.. рр.

Види економічної діяльності	20..		20..	
	Всього зайнятих, тис. осіб	Частка у загальній структурі зайнятості, %	Всього зайнятих, тис. осіб	Частка у загальній структурі зайнятості, %
Інформація й телекомунікації				
Професійна наукова та технічна діяльність				
Освіта				
Разом				

Таблиця 1.5 – Секторальний розподіл ВВП в Україні, 20 –20 рр., %

Сектори економіки	20	20	20
Первинний			
Вторинний			
Третинний			
Україна в цілому	100,0	100,0	100,0

Таблиця 1.6. – Секторальна структура валової доданої вартості в Україні, 2018–2020 рр., %

Сектори економіки	20..	20..	20..
Первинний (primary)			
Вторинний (secondary)			
Третинний (tertiary)			
Четвертинний (quaternary)			
П'ятинний (quinary, quinaire)			
Україна в цілому	100,0	100,0	100,0

Таблиця 1.7 – Динаміка реальних доходів від праці на одного зайнятого в Україні, 20..–20.. рр.

Показник	20..	20..	20..
Темп росту реальних доходів від праці на 1 зайнятого, до попереднього року			

Таблиця 1.8 – Частка найманих працівників у структурі зайнятих в Україні за секторами економіки, 20..–20.. рр., %

Сектори економіки	20..	20..	20..
Первинний (primary)			
Вторинний (secondary)			
Третинний (tertiary)			
Четвертинний (quaternary)			
П'ятинний (quinary, quinaire)			

2. Тестові завдання:

2.1. Визначте до якого сектору належить наступний перелік видів економічної діяльності за методичним підходом розробленим Організацією економічного співробітництва та розвитку: фармацевтичне виробництво, виробництво офісного обладнання, лічильних машин та комп'ютерів:

1. 1-й сектор;
2. 3-й сектор;
3. 2-й сектор.

2.2. Визначте до якого сектору належить наступний перелік видів економічної діяльності за методичним підходом розробленим Організацією економічного співробітництва та розвитку: виробництво хімікатів, виробництво електричних машин та апаратури, виробництво автомобілів:

1. 2-й сектор;
2. 1-й сектор;
3. 3-й сектор.

2.3. Виберіть чи співпадають у країнах із розвинутою економікою та трансформаційною структура та якісні характеристики третинного сектору:

1. Повністю не співпадають;
2. Співпадаю частково;
3. Співпадають неповністю.

2.4. Визначте про що свідчить наявність точок біфуркації секторальної структури економіки:

1. Наявність полюсів зростання та якісного розвитку кожного із секторів.
2. Наявність деформації секторальної структури економіки.
3. Формування регресивного типу структури національної економіки.

2.5. Охарактеризуйте причину регресивного характеру секторальної структури національної економіки:

1. Зменшення частки оброблюваних галузей у первинному та третинному секторах;

2. Підвищення рівня продуктивності праці у первинному та вторинному секторі;
3. Зменшення інфраструктурних галузей транспорту та торгівлі.

2.6. Визначте сучасні причини регресивного характеру секторальної структури у країнах із розвинутою економікою:

1. Домінування фінансового сектору у сфері послуг;
2. Збільшення частки оброблювальних галузей вторинного сектору;
3. Зменшення продуктивності праці у первинному та вторинному секторах.

2.7. Визначте основу методології структурних змін на основі полюсів зростання:

1. Теорія диверсифікації;
2. Теорія спеціалізації;
3. Теорія концентрації.

2.8. Поясніть в чому полягають основні характеристики цивілізаційного руху суспільства:

1. Характеризує послідовну зміну стадій суспільного розвитку;
2. Характеризує зміну стадій економічного циклу;
3. Характеризує зміну стадій суспільного виробництва.

2.9. Який із видів розвитку відображає рух до постіндустріального суспільства та передбачає кількісне співвідношення між секторами економіки на користь третинного сектору:

1. Вертикальний розвиток;
2. Горизонтальний розвиток;
3. Інноваційний розвиток.

2.10. Визначте яка із видів структури національної економіки характеризується пропорціями між виробництвом засобів виробництва і предметів споживання:

1. Відтворювальна структура;
2. Технологічна структура;
3. Інституціональна структура.

ТЕМА 2: ВИДИ ТА ПІДХОДИ ДО СТРУКТУРУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: види структурування, відтворювальна структура, галузь, техніко-технологічна структура, соціальна структура, зовнішньоекономічна структура, показники. підходи до структурування економіки, критерії структурування економіки, принципи структурування економіки, інституційна одиниця, інституційний сектор, ознаки інституційної одиниці, критерії групування інституційних одиниць, складові інституційних секторів.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає сутність поняття «види структури економіки»?
2. Які основні види структурування економіки Ви можете виокремити?
3. В чому полягає сутність ознак інституційних одиниць? В чому полягає сутність формального підходу до структурування економіки?
4. Що являє собою Класифікація інституційних секторів економіки?
5. В чому полягає сутність загальних принципів застосування формального підходу до структурування економіки?
6. Які основні групи інституційних одиниць Ви можете виокремити?
7. Що являють собою квазікорпорації?
8. В чому полягає критерій нерезиденства?
9. Що представляють собою інституційні одиниці спеціального призначення?
10. Як відбувається групування інституційних одиниць за секторами?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3: Відтворювальна структура національної економіки

1. Теоретико-практичні завдання:

1.1. Здійсніть аналіз структури виробництва у національній економіці за останні 10 років. Визначте основні зміни у виробничих секторах та обґрунтуйте причини цих змін.

1.2. Проаналізуйте, як інвестиції вплинули на відтворювальну структуру національної економіки. Визначте, які сектори економіки отримали найбільше інвестицій та як це відобразилось на їхньому розвитку.

1.3. Виконайте розрахунок коефіцієнтів відтворення для різних секторів економіки. Визначте, які сектори є найбільш та найменш відтворювальними.

1.4. Оцініть вплив державної політики на відтворювальну структуру національної економіки. Визначте, які заходи сприяли позитивним змінам у відтворенні ресурсів та капіталу.

1.5. Проведіть аналіз структури зайнятості у національній економіці. Визначте, які галузі забезпечують найбільшу кількість робочих місць та як це впливає на економічний розвиток.

1.6. Порівняйте відтворювальну структуру національної економіки з відтворювальною структурою економік інших країн. Визначте ключові відмінності та поясніть їхні причини.

1.7. Проаналізуйте, як технологічні зміни вплинули на відтворювальну структуру національної економіки. Визначте, які сектори були найбільш і найменш адаптованими до технологічних змін.

1.8. Розробіть стратегію розвитку відтворювальної структури національної економіки на найближчі 10 років. Запропонуйте конкретні заходи для оптимізації відтворення ресурсів та капіталу.

1.9. Виконайте оцінку екологічних аспектів відтворювальної структури національної економіки. Визначте, які сектори найбільше впливають на екологію та запропонуйте шляхи мінімізації негативного впливу.

1.10. Проаналізуйте, як демографічні зміни впливають на відтворювальну структуру національної економіки. Визначте, які демографічні тенденції можуть стати викликами для економічного відтворення у майбутньому.

2. Тестові завдання:

2.1. Виберіть на Ваш погляд найбільш повне та правильне визначення поняття «структура національної економіки»:

1. Пропорційні співвідношення, які виражають взаємозв'язки та взаємозалежності між експортом та імпортом держави, а також її участь у суспільному виробництві;
2. Це співвідношення елементів, сторін, підрозділів процесу суспільного відтворення;
3. Співвідношення, які виражають взаємозв'язки та взаємозалежності між окремими частинами економіки, окремими її секторами, галузями тощо.

2.2. Техніко-економічна структура національної економіки являє собою:

1. Співвідношення елементів, сторін, підрозділів процесу суспільного відтворення;
2. Пропорцію між особистими та речовими факторами продуктивних сил з врахуванням техніко-економічних відносин;
3. Пропорційне співвідношення між обсягами експорту та імпорту високотехнологічної та інноваційної продукції.

2.3. Виберіть на Ваш погляд правильне роз'яснення поняття «технологічна сукупність»:

1. Ланцюги взаємозв'язаних виробництв, які характеризуються однаковим технічним рівнем, якістю продукції, сировини та матеріалів, кваліфікації робочої сили;

2. Ланцюги взаємозв'язаних виробництв, які характеризуються різним технічним рівнем, якістю продукції, сировини та матеріалів, кваліфікації робочої сили;

3. Ланцюги відмінних виробництв, які характеризуються однаковим технічним рівнем, якістю продукції, сировини та матеріалів, кваліфікації робочої сили.

2.4. Відповідно до затвердженого в 2010 році в Україні Класифікатору видів економічної діяльності визначте який із наборів наведених секцій визначає структуру вторинного сектору національної економіки:

1. Секції С, D, E, F;

2. Секції G-Q;

3. Секції А, В.

2.5. Визначте яке із співвідношень макроекономічних показників є коректним при оцінюванні відтворювальної структури національної економіки:

1. Співвідношення проміжного споживання та валового внутрішнього продукту;

2. Співвідношення проміжного споживання та кінцевого споживання;

3. Співвідношення проміжного споживання та валових інвестицій.

2.6. Оберіть показники, які характеризують генерацію нових знань та визначають активність у винахідницькій діяльності і патентуванні при оцінюванні технологічної структури економіки:

1. Частка фінансування сфери дослідницьких розробок приватним сектором у ВНП;

2. Частка випускників університетів у сфері науки і технології у загальній чисельності випускників;

3. Частка малих та середніх підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність у кооперації.

2.7. Визначте на основі яких показників визначається зрушення у зовнішньоекономічній структурі економіки:

1. Динамікою експортної квоти;

2. Динамікою міграційних потоків;

3. Динамікою товарної квоти.

2.8. Оберіть коректний варіант визначення показника експортної квоти:

1. Співвідношення експорту і валового національного продукту;
2. Співвідношення чистого експорту і валового національного продукту;
3. Співвідношення експорту та імпорту.

2.9. Який вид структури описаний у наступному визначенні: «зв'язок та відносини між різними верствами та прошарками, професійно-кваліфікаційний склад населення країни»:

1. Відтворювальна структура;
2. Соціальна структура;
3. Зовнішньоекономічна структура.

2.10. Який вид структури описаний у наступному визначенні : «співвідношення елементів, сторін, підрозділів процесу соціально-суспільного відтворення»:

1. Відтворювальна структура;
2. Соціальна структура;
3. Зовнішньоекономічна структура.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4: Підходи до структурування національної економіки

1. Розрахункове завдання:

1.1. Методичні вказівки до визначення структури національної економіки за критерієм власності:

Існує ряд наукових методів підвищення ефективності управління в організаційних системах, які застосовуються в тих випадках, коли ці системи суспільні – соціально-економічні, політичні. На практиці виправдали деякі з них, наприклад метод „золотого перетину“.

Стосовно до проблеми взаємодії державного та приватного секторів економіки даний метод конкретизується наступним чином, щоб частка державного

сектору економіки (ДСЕ) знаходилась в районі 38, або 62 %. Вважається, що за такого дезагрегуванні системи досягається її максимальна стійкість, стабільність та ефективність. Будь – яке відхилення від цих оптимальних, „золотих пропорцій” являється небажаним та погіршує функціонування господарської системи.

Логіка взаємодії приватного та державного секторів економіки в загальному вигляді є наступною. Відхилення від двох „золотих точок” в середині смуги $[x_{\min}; x_{\max}]$ де $x_{\min} = 38\%$ - нижня межа, $x_{\max} = 62\%$ - його верхня межа, призводить до нарощування економічних проблем. Причому у випадку надмірно малого ДСЕ ($x < x_{\min}$) руйнування економічної системи виникає із-за слабкості самої держави і відбувається, як правило, у формі дезорганізації господарського життя. У випадку надмірно великого ДСЕ ($x > x_{\max}$) - із-за слабкості приватного виробника, руйнування економічних стимулів до виробничої праці і відбувається, як правило, у форму згасання господарської активності.

У відповідності з даною логікою показник відхилень фактичної структури економіки від своєї «золотої» пропорції (E) приймає наступний вид:

$$\begin{cases} E = x - x_{\min}, \text{ якщо } x \leq 50 \\ E = x_{\max} - x, \text{ якщо } x \geq 50 \end{cases} \quad (2.1)$$

В формулі (1) показник фіксує ступінь напруги держави, в залежності від структури економіки. Якщо $E > 0$, то можна констатувати поточні (тактичні) проблеми при формуванні двохсекторної моделі національної економіки; якщо $E < 0$, то мають місце глобальні (стратегічні) проблеми. Застосуємо дані теоретичні твердження для визначення структурної напруги в Україні, що наведені в табл.2. 1.

1.2. Завдання щодо визначення структури національної економіки за критерієм власності:

- визначити секторальну структуру національної економіки за критерієм власності (питома вага в державному та приватному секторі показників зайнятих, державних витрат та доходів, що провокують державний та приватний сектор, ВВП, що надає державний та приватний сектор) за останні три роки;

- визначити рівень структурної напруги за розрахованими показниками;
- надати висновки щодо отриманих результатів.

Таблиця 2.1 – Економічні параметри України 20..-20.. рр.

Показники	20..	20..	20..
Питома вага державних витрат у ВВП, %			
Рівень структурної напруги бюджетних витрат (E),%			
Питома вага державних доходів у ВВП, %			
Рівень структурної напруги бюджетних доходів (E), %			
Питома вага зайнятих ДСЕ, %			
Рівень структурної напруги, %			
Питома вага доходів ДСЕ, %			
Рівень структурної напруги, %			
Питома вага витрат ДСЕ, %			
Рівень структурної напруги, %			
Питома вага ДСЕ			
Рівень структурної напруги, %			

2. Тестові завдання:

2.1. Підходи до структурування економіки поділяються на:

1. Офіційний; неформальний;
2. Загальний; специфічний;
3. Неформальний; легальний.

2.2. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) визначає поняття “галузь” як:

1. Сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності;
2. Процес поєднання дій, які забезпечують отримання відповідного набору продукції чи послуг;

3. Група кількісно однорідних господарських одиниць (підприємств, організацій, установ), які в системі суспільного поділу праці характеризуються особливими умовами виробництва, виготовляються однорідною продукцією і виконують специфічну функцію в національному господарстві.

2.3. Серед неформальних підходів до структурування національної економіки НЕ виділяють:

1. За масштабами бізнесу;
2. За участю у створенні суспільного та національного продукту;
3. За видами діяльності.

2.4. Згідно неформального підходу до структурування економіки, за включенням у ринковий механізм (ступенем комерціалізації) виділяють:

1. Ринковий сектор; неринковий сектор;
2. Державний сектор; приватний сектор;
3. Сектор малого бізнесу; сектор середнього бізнесу; сектор великого бізнесу.

2.5. Згідно неформального підходу до структурування економіки, за діяльністю у межах законодавчого поля виділяють:

1. Легальний сектор; тіньовий сектор;
2. Сектор матеріального виробництва; сектор нематеріального виробництва;
3. Легальний сектор; неформальний сектор.

2.6. Техніко-технологічна структура НЕ характеризується:

1. Розподілом використання виробничих ресурсів країни між принципово новими, традиційними та застарілими технологіями;
2. Міжособистісними й речовими факторами продуктивних сил і в межах техніко-економічних відносин;
3. Охопленням різних форм зв'язків і відносин між різними суспільними сферами і структурами, що виступають елементами суспільства.

2.7. Відповідно до КІСЕ економіка країни в цілому складається з 6 секторів, до яких належить:

1. Нефінансові корпорації;
2. Сільське господарство та рибальство;
3. Сектор матеріального виробництва.

2.8. Серед основних рівнів аналізу галузевої структури економіки НЕ виділяють:

1. Загальноекономічний;
2. Внутрішньогалузевий;
3. Локальний.

ТЕМА 3. СЕКТОРАЛЬНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПРАГМАТИЗМУ

Ключові поняття: політика економічного прагматизму, високотехнологічність сектора, експорторієнтованість сектора, сектори «стратегічні лідери», сектори «потенційні лідери», сектори «поточні лідери», проблемні сектори, показник висотехнологічності сектора.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає сутність політики економічного прагматизму?
2. Які основні напрями рекомендується актуалізувати для розвитку секторів економіки України у межах політики економічного прагматизму?
3. Які функціональні секторів «потенційні лідери» відповідно до групування Інституту соціально-економічних досліджень?
4. В чому полягає специфіка секторів, котрих відносять до «стратегічних лідерів»?
5. Які критерії використовують для віднесення секторів економіки до «проблемних»?
6. Які методичні аспекти матриці БКГ використані для групування секторів економіки щодо перспективності їх розвитку?
7. Як розрізняють види економічної діяльності за рівнем технологічності?

8. В чому полягає сутність методики розрахунку показника високотехнологічності сектора?
9. Яким чином рівень експорту за відповідним видом економічної діяльності впливає на перспективність розвитку сектору?
10. Які принципи реалізації інвестиційного потенціалу розвитку секторів у межах політики економічного прагматизму?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5: Секторальна структура економіки на засадах високотехнологічності та експортоорієнтованості

1. Теоретико-практичні завдання:

- 1.1. Визначте основні високотехнологічні сектори економіки вашої країни. Проаналізуйте їхній внесок у ВВП, зайнятість та експорт.
- 1.2. Ідентифікуйте основні експортоорієнтовані сектори. Проведіть аналіз динаміки їхнього розвитку за останні 5 років.
- 1.3. Порівняйте частку високотехнологічних та експортоорієнтованих секторів у вашій країні з іншими країнами. Визначте ключові відмінності та обґрунтуйте їхні причини.
- 1.4. Розрахуйте індекс високотехнологічності для різних секторів економіки за методологією OECD-Eurostat. Визначте, які сектори мають найбільший потенціал для розвитку на основі високотехнологічності.
- 1.5. Дослідіть, які заходи державної підтримки спрямовані на розвиток високотехнологічних та експортоорієнтованих секторів. Оцініть їхню ефективність на прикладі конкретних програм чи проектів.
- 1.6. Виконайте SWOT-аналіз для одного високотехнологічного та одного експортоорієнтованого сектору. Визначте сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для кожного сектору.

1.7. Дослідіть ланцюги доданої вартості у високотехнологічних та експортоорієнтованих секторах. Визначте ключові елементи ланцюга та можливості для підвищення ефективності.

1.8. Оцініть інноваційний потенціал високотехнологічних секторів на основі показників патентної активності, R&D витрат та кількості наукових публікацій. Визначте можливості для підвищення інноваційного потенціалу.

1.9. Побудуйте матрицю VCG для високотехнологічних та експортоорієнтованих секторів. Визначте сектори-«зірки», «дійних корів», «знаків питання» та «собак».

1.10. Розробіть стратегічні рекомендації для підвищення конкурентоспроможності високотехнологічних та експортоорієнтованих секторів. Запропонуйте конкретні заходи для стимулювання їхнього розвитку на національному рівні.

2. Тестові завдання:

2.1. Сектори національної економіки у матриці видів економічної діяльності згруповано у наступну кількість квадрантів:

1. Чотири;
2. Шість;
3. Два.

2.2. Сектори національної економіки у матриці видів економічної діяльності згруповано з урахуванням сформованості двох ключових характеристик, до яких НЕ відноситься:

1. Високотехнологічність;
2. Рівень корумпованості;
3. Конкурентоспроможність.

3. До другої групи видів економічної діяльності на основі VCG -матриці «потенційні лідери» належать наступні галузі:

1. Фармацевтика; виробництво комп'ютерів; телекомунікації;
2. Виробництво меблів; текстильне виробництво; виробництво автотранспортних засобів;

3. Виробництво деревини; виробництво хімічних речовин; металургійне виробництво.

2.4. Згідно групування видів економічної діяльності на основі VCG-матриці, сільське господарство відноситься до наступної групи:

1. Стратегічні лідери;
2. Поточні лідери;
3. Потенційні лідери.

2.5. Оберіть групу видів економічної діяльності на основі VCG-матриці, яка характеризується наступним чином: «Ці види економічної діяльності нині не генерують високої доданої вартості, але мають сформований потенціал внутрішнього попиту, тому мають бути підсилені задля розвитку внутрішнього ринку або через модернізацію перейти до іншої групи»:

1. Поточні лідери;
2. Потенційні лідери;
3. Проблемні сфери.

2.6. Частка державного фінансування інвестиційного проєкту у групі «поточні лідери» становить:

1. До 50%*Кех;
2. До 75%*Кт;
3. До 100%*КехКт.

2.7. Оберіть групу видів економічної діяльності на основі VCG-матриці, яка характеризується наступним чином: «Ці сектори не потребують особливої державної підтримки за умови сформованості сильних позицій на зовнішніх ринках, і державі важливо забезпечити умови для їх розвитку»:

1. Поточні лідери;
2. Стратегічні лідери;
3. Потенційні лідери.

2.8. Частка державного фінансування інвестиційного проєкту у групі «потенційні лідери» становить:

1. До 50%*Кех;
2. До 25% *Кех (або Кт, в залежності від орієнтації проєкту на експорт чи технологічність);
3. До 75%*Кт.

2. 9. До основних інструментів реалізації політики економічного прагматизму в Україні НЕ прийнято відносити:

1. Структурну реформу;
2. Інвестиційну реформу;
3. Спрощену систему оподаткування.

2. 10. Політика економічного прагматизму передбачає:

1. Перетворення економіки з сировинної на високотехнологічну та інноваційну;
2. Орієнтація на розвиток сировинних галузей промисловості;
3. Допомогу та працевлаштування малозабезпечаним верствам населення та людям, які опинилися у складних життєвих обставинах.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6: Аналіз структури економіки на засадах політики економічного прагматизму

1. Розрахункові завдання:

Завдання 1: Ви маєте дані щодо валової доданої вартості (ВДВ) для чотирьох секторів економіки: А, В, С та D. Крім того, для кожного сектора відомо рівень технологічності, який визначається наступними коефіцієнтами:

- Високі технології: 4
- Середньо-високі технології: 3
- Середньо-низькі технології: 2
- Низькі технології: 1

Дані:

- Сектор А: ВДВ = 100 млн грн, технологічність = 4
- Сектор В: ВДВ = 200 млн грн, технологічність = 3
- Сектор С: ВДВ = 300 млн грн, технологічність = 2
- Сектор D: ВДВ = 400 млн грн, технологічність = 1

Завдання: Розрахуйте індекс пріоритетності для кожного сектора.

Завдання 2: Відомо, що сектори А, В, С та D отримують субсидії та користуються природною рентою з наступними коефіцієнтами:

- Сектор А: коефіцієнт субсидіювання = 0.9, коефіцієнт ренти = 0.8
- Сектор В: коефіцієнт субсидіювання = 1, коефіцієнт ренти = 0.9
- Сектор С: коефіцієнт субсидіювання = 0.95, коефіцієнт ренти = 1
- Сектор D: коефіцієнт субсидіювання = 1, коефіцієнт ренти = 1

Завдання: Враховуючи ці коефіцієнти, розрахуйте скориговану валову додану вартість (СВДВ) для кожного сектора.

Завдання 3: Дані щодо експорту секторів економіки:

- Сектор А: частка експорту = 60%
- Сектор В: частка експорту = 50%
- Сектор С: частка експорту = 40%
- Сектор D: частка експорту = 30%

Завдання: Розрахуйте експортоорієнтованість для кожного сектора, якщо валова додана вартість становить:

- Сектор А: 100 млн грн
- Сектор В: 200 млн грн
- Сектор С: 300 млн грн
- Сектор D: 400 млн грн

Завдання 4: Використовуючи дані з попередніх задач, оцініть ефективність функціонування секторів за наступними показниками:

- Продуктивність праці

- Рентабельність
- Рівень зайнятості

Завдання: Розрахуйте ці показники для кожного сектора, використовуючи додаткові дані щодо кількості працівників та прибутковості:

- Сектор А: кількість працівників = 1000, прибутковість = 20%
- Сектор В: кількість працівників = 2000, прибутковість = 15%
- Сектор С: кількість працівників = 3000, прибутковість = 10%
- Сектор D: кількість працівників = 4000, прибутковість = 5%

Завдання 5: Прогнозуйте зміни структури економіки на наступні 5 років, враховуючи середні темпи росту для кожного сектора:

- Сектор А: темп росту = 5% на рік
- Сектор В: темп росту = 4% на рік
- Сектор С: темп росту = 3% на рік
- Сектор D: темп росту = 2% на рік

Завдання: Розрахуйте прогнозовану валову додану вартість для кожного сектора через 5 років.

2. Тестові завдання:

2.1. Який основний принцип політики економічного прагматизму:

1. Ідеологічний підхід;
2. Практичний підхід;
3. Теоретичний підхід.

2.2. Що означає пріоритетність сектора в контексті економічного прагматизму:

1. Високий рівень субсидювання;
2. Висока інноваційна складова;
3. Низький рівень конкуренції.

2.3: Як визначається коефіцієнт технологічності для високотехнологічних секторів за класифікацією OECD-Eurostat:

1. 1;

2. 2;

3. 4;

2.4. Що враховується при аналізі секторів для виключення їх з переліку пріоритетних:

1. Рівень інновацій;

2. Рівень субсидювання та природної ренти;

3. Рівень зайнятості.

2.5. Як розраховується скоригована валова додана вартість (СВДВ) сектору:

1. ВДВ, помножена на коефіцієнт субсидювання;

2. ВДВ, помножена на коефіцієнт субсидювання та ренти;

3. ВДВ, помножена на коефіцієнт технологічності.

2.6. Який фактор не є частиною політики економічного прагматизму:

1. Ефективність;

2. Конкурентоспроможність;

3. Ідеологічні принципи.

2.7. Яка технологічна класифікація відповідає виробництву хімічних речовин та продукції:

1. Високі технології;

2. Технології середньо-високого рівня;

3. Технології середньо-низького рівня.

2.8. Що характеризує підхід до аналізу структури економіки на засадах політики економічного прагматизму:

1. Використання виключно теоретичних моделей;

2. Гнучкість та врахування конкретних обставин;

3. Слідування строго певним доктринам.

2.9. Як оцінюється експортоорієнтованість сектору:

1. Частка експорту у ВВП;

2. Частка експорту у ВДВ сектору;

3. Частка імпорту у ВДВ сектору.

2.10. Який індекс пріоритетності матиме сектор з ВДВ 150 млн грн та коефіцієнтом технологічності 3:

1. 450;
2. 300;
3. 600.

ТЕМА 4: МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ЗРУШЕННЯМИ СЕКТОРАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові поняття: структурні зрушення, механізм структурних зрушень, причини структурних зрушень, види структурних зрушень.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає зміст структурного зрушення економіки?
2. Що є інтенсивність структурного зрушення?
3. Про що говорить екстенсивний тип розвитку секторальної економіки?
4. Через які причини відбуваються структурні зрушення економіки?
5. Які власність на засоби виробництва впливає на зміну структури секторальної економіки?
6. Як пов'язана природа економічних циклів та структурних зрушень економіки?
7. Що являють собою протиріччя структурних зрушень?
8. Які критерії можуть бути використані щодо класифікації структурних зрушень секторальної економіки?
9. Які види структурних зрушень можна виокремити?
10. Що представляє собою управління структурними зрушеннями секторальної економіки?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7: Механізм управління структурними зрушеннями в секторальній економіці

1. Теоретико-практичні завдання:

1.1. Зібрати дані про поточну структуру економіки країни, включаючи частку кожного сектору у ВВП. Проаналізувати, які сектори мають найбільший внесок у ВВП. Визначити, які з цих секторів є традиційними, а які належать до нових або високотехнологічних.

1.2. Вибрати три сектори економіки, які мають потенціал для зростання. Оцінити їх інноваційний потенціал, рівень технологічності та експортоорієнтованість. Визначити, які заходи можуть бути вжиті для підтримки розвитку цих секторів.

1.3. Розробити стратегію для управління структурними зрушеннями в економіці на основі політики економічного прагматизму. Включити в стратегію заходи для підтримки високотехнологічних та експортоорієнтованих секторів. Визначити показники ефективності реалізації стратегії та методи їх вимірювання.

1.4. Проаналізувати, які сектори економіки отримують найбільші державні субсидії. Оцінити вплив цих субсидій на структуру економіки. Визначити, які зміни необхідно внести у політику субсидування для досягнення більш збалансованої структури економіки.

1.5. Використовуючи економічні моделі, спрогнозувати, як структурні зрушення вплинуть на загальний економічний розвиток країни. Змоделювати декілька сценаріїв розвитку, враховуючи різні політики управління структурними зрушеннями. Оцінити, який із сценаріїв буде найбільш ефективним для досягнення сталого економічного розвитку.

1.6. Вивчити міжнародний досвід управління структурними зрушеннями в економіці. Обрати дві країни з різними підходами до управління структурними

зрушеннями та порівняти їхні результати. На основі аналізу визначити, які практики можуть бути застосовані в національній економіці.

1.7. Визначити нові сектори економіки, які можуть з'явитися в найближчі 5-10 років. Розробити заходи підтримки для цих секторів, враховуючи інноваційний потенціал та можливості експорту. Оцінити можливий вплив цих заходів на економіку країни.

1.8. Проаналізувати потік іноземних інвестицій у різні сектори економіки. Оцінити, як іноземні інвестиції впливають на структурні зрушення в економіці. Розробити рекомендації для залучення інвестицій у пріоритетні сектори.

1.9. Зібрати дані про економічну структуру різних регіонів країни. Визначити пріоритетні сектори для кожного регіону на основі їхніх конкурентних переваг. Розробити рекомендації для регіональних урядів щодо підтримки цих секторів.

1.10. Визначити основні інструменти державного регулювання, що використовуються для управління структурними зрушеннями. Оцінити ефективність цих інструментів на прикладі конкретних секторів економіки. Запропонувати зміни або вдосконалення цих інструментів для підвищення їх ефективності.

2. Тестові завдання:

2.1. Визначте, що виступає об'єктивною передумовою виникнення структурних зрушень в економіці:

1. Розвиток системи суспільних потреб;
2. Зміна географічних параметрів країни;
3. Зміна демографічної ситуації країни.

2.2. Оберіть, що відноситься до внутрішніх причин виникнення структурних зрушень в економіці:

1. Динаміка базових інноваційних технологій;
2. Посилення інтернаціоналізації національної економіки;
3. Збільшення обсягів імпортозаміщуючих видів продукції.

2.3. Визначте вид структурного зрушення відповідно до класифікаційної ознаки - охоплення господарських елементів:

1. Макрозрушення;
2. Внутрішні зрушення;
3. Зрушення у виробництві.

2.4. Що є основним завданням механізму управління структурними зрушеннями в економіці:

1. Забезпечення стабільного економічного зростання;
2. Регулювання інфляції;
3. Підтримка зовнішньої торгівлі.

2.5. Який з наступних інструментів є найважливішим для управління структурними зрушеннями:

1. Державні субсидії;
2. Податкова політика;
3. Монетарна політика.

2.6. Що з наведеного є видом структурних зрушень в економіці:

1. Технологічні зміни;
2. Демографічні зміни;
3. Кліматичні зміни.

2.7. Який із секторів найчастіше потребує державної підтримки для розвитку високих технологій:

1. Агропромисловий сектор;
2. Виробництво електроніки;
3. Текстильна промисловість

2.8. Який показник є найважливішим для визначення пріоритетності секторів економіки:

1. Частка у ВВП;
2. Кількість зайнятих у секторі;

3. Обсяги експорту.

2.9. Який підхід до управління структурними зрушеннями вважається найбільш ефективним:

1. Жорстке державне регулювання;
2. Комбінація ринкових механізмів і державної підтримки;
3. Повна відмова від державного втручання.

2.10. Що з наведеного є інструментом управління структурними зрушеннями:

1. Державні інвестиції в інфраструктуру;
2. Скорочення державних витрат;
3. Збільшення податків.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8: Інформаційна база аналізу секторів економіки

1. Підготовка кейс-стаді «Вивчення обраного сектору економіки»

Завдання: Оберіть конкретний сектор економіки та підготуйте детальний кейс-стаді, який включає історію розвитку, поточний стан, основні виклики та перспективи на основі запропонованого плану. Надайте результати у форматі презентації.

1.1. Збір даних по галузях економіки:

Завдання: Оберіть три галузі економіки (наприклад, агропромисловий сектор, ІТ-сектор, енергетика) та зберіть дані про них за останні 5 років. Дані повинні включати: обсяги виробництва, зайнятість, внесок у ВВП, експорт та імпорт, інвестиції.

Ресурси: Державна служба статистики, Світовий банк, ОЕСД, профільні міністерства.

1.2. Аналіз структурних змін у вибраних секторах:

Завдання: На основі зібраних даних проаналізуйте структурні зміни в обраних галузях. Визначте основні тенденції та фактори, які впливають на ці зміни.

Ресурси: Статистичні звіти, аналітичні статті, звіти консалтингових компаній.

1.3. Порівняльний аналіз продуктивності секторів:

Завдання: Порівняйте продуктивність обраних галузей (наприклад, за показниками валової доданої вартості на одного зайнятого, інвестиційної привабливості, темпів зростання).

Ресурси: Національні та міжнародні статистичні бази даних, дослідницькі роботи.

1.4. Визначення ключових показників ефективності (KPI) для секторів:

Завдання: Визначте ключові показники ефективності для кожної з обраних галузей. Обґрунтуйте вибір показників та їх значущість для аналізу.

Ресурси: Академічні статті, індустріальні стандарти, звіти міжнародних організацій.

1.5. Оцінка впливу зовнішніх факторів на розвиток секторів:

Завдання: Оцініть вплив зовнішніх факторів (глобальні економічні тенденції, політичні рішення, природні катастрофи) на розвиток обраних галузей. Підготуйте SWOT-аналіз для кожного сектору.

Ресурси: Новини, аналітичні звіти, експертні думки.

1.6. Створення інформаційної карти секторів:

Завдання: На основі зібраних даних створіть інформаційну карту для кожної галузі. Карта повинна включати основні показники, тенденції, ключові гравці на ринку, а також основні виклики та можливості.

Ресурси: Візуалізаційні інструменти (наприклад, Tableau, Microsoft Excel), дані зі зібраних джерел.

1.7. Прогнозування розвитку секторів:

Завдання: Використовуючи методи прогнозування (наприклад, екстраполяцію трендів, експертні оцінки), підготуйте прогноз розвитку обраних галузей на наступні 5 років.

Ресурси: Прогнозні моделі, аналітичні інструменти, експертні оцінки.

1.8. Вплив державної політики на розвиток секторів:

Завдання: Проаналізуйте вплив державної політики (податкові пільги, субсидії, регулювання) на розвиток обраних галузей. Оцініть, які заходи були найбільш ефективними.

Ресурси: Законодавчі акти, урядові звіти, наукові дослідження.

1.9. Рекомендації для поліпшення інформаційної бази аналізу секторів:

Завдання: На основі проведеного аналізу підготуйте рекомендації щодо поліпшення інформаційної бази для аналізу секторів економіки. Вкажіть, які дані потрібні, яким чином їх можна збирати та обробляти.

Ресурси: Методи збору даних, стандарти звітності, передовий досвід інших країн.

2. Тестові завдання:

2.1. Які з наступних джерел статистичних даних є найбільш надійними для аналізу секторів економіки:

1. Дані Центрального банку про фінансові потоки;
2. Звіти міжнародних організацій, таких як OECD та COT;
3. Офіційні статистичні дані національних служб статистики.

2.2. Які компоненти повинні бути включені в інформаційну базу для комплексного аналізу секторів економіки:

1. Дані про рівень безробіття, експортно-імпорتنі операції, споживчі витрати;
2. Витрати на національну оборону, демографічні зміни, рівень інфляції;
3. Дані про продуктивність праці, інвестиції в дослідження та розробки, валова додана вартість.

2.3. Яка організація найчастіше надає дані про глобальні економічні тренди та їх вплив на окремі сектори:

1. Міжнародний валютний фонд (МВФ);
2. Світова організація торгівлі (COT);
3. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD).

2.4. Які макроекономічні показники є найважливішими для оцінки ефективності функціонування секторів економіки:

1. Рівень безробіття, валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень інфляції;
2. Обсяг експорту та імпорту, прямі іноземні інвестиції, рівень споживання;
3. Рівень зайнятості, продуктивність праці, інвестиційна активність.

2.5. Який з наступних показників найбільш точно відображає економічну продуктивність окремого сектору:

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення;
2. Продуктивність праці в розрахунку на одного працівника;
3. Загальний обсяг інвестицій в сектор.

2.6. Які показники використовуються для оцінки інвестиційної привабливості сектору економіки:

1. Обсяг прямих іноземних інвестицій, рівень інфляції, державні субсидії;
2. Експортно-імпортний баланс, індекс ділової активності, рівень безробіття;
3. Дані про прибутковість компаній в секторі, рівень інновацій, державні інвестиційні програми.

2.7. Що означає галузева структура економіки:

1. Розподіл економічних активностей між різними галузями, що визначає спеціалізацію економіки;
2. Розподіл державних видатків на різні економічні програми;
3. Розподіл робочої сили між різними секторами зайнятості.

2.8. Які дані є найбільш важливими для оцінки рівня технологічності сектору економіки:

1. Рівень урбанізації, кількість патентів, витрати на дослідження і розвиток (R&D);
2. Продуктивність праці, рівень зайнятості, обсяг прямих іноземних інвестицій;
3. Рівень інфляції, експортно-імпортний баланс, державні субсидії.

2.9. Які з наведених джерел є прикладами вторинних джерел даних для аналізу секторів економіки:

1. Результати перепису населення, офіційні звіти уряду, міжнародні статистичні бази даних;
2. Звіти компаній, наукові статті, дослідницькі публікації;
3. Дані про споживчі витрати, державні бюджети, національні економічні програми.

2.10. Як можуть визначатися перспективи розвитку сектору економіки на основі інформаційної бази:

1. Аналіз минулих економічних даних, прогнозування на основі поточних трендів, оцінка інвестиційних можливостей;
2. Оцінка політичних змін, аналіз культурних факторів, дослідження соціальних тенденцій;
3. Моніторинг демографічних змін, аналіз рівня зайнятості, оцінка державних програм підтримки.

ТЕМА 5: МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Ключові поняття: міра структурних зрушень, темп структурних зрушень, вага структурних зрушень, інтенсивність структурних зрушень, якість структурних зрушень, ефективність структурних зрушень, оптимальність структурних зрушень.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає сутність поняття «міра» структурного зрушення?
2. Які аспекти оцінює темп структурних зрушень секторальної економіки?
3. Що являє собою інтенсивність структурного зрушення секторальної економіки?
4. Які тенденції враховує оцінювання якості структурного зрушення секторальної економіки?

5. Про що свідчить ефективність структурних зрушень економіки?
6. Які тенденції розкриває динаміка ефективності структурного зрушення економіки?
7. які параметричні характеристики структурних зрушень оцінює коефіцієнт Л. Казинця?
8. На основі яких моделей здійснюється норування інтенсивності структурних зрушень економіки?
9. В чому полягає економічна сутність інтегрального показника структурних зрушень А. Салаї?
10. Які недоліки мають інтегральні показники структурних зрушень економіки?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9: Методичні основи структурно-функціонального аналізу

1. Розрахункові завдання:

Розрахункове завдання 1: Національна економіка країни складається з трьох секторів: промисловості, сільського господарства та послуг. Використовуючи балансово-економетричну модель, визначте новий розподіл валового випуску, якщо відомо, що частка промисловості має збільшитися на 5%, частка сільського господарства має зменшитися на 2%, а частка послуг має залишитися незмінною.

Вихідні дані:

1. Поточний розподіл валового випуску:
 - Промисловість: 40%
 - Сільське господарство: 30%
 - Послуги: 30%
2. Валовий випуск країни становить 1000 одиниць.

Необхідно визначити:

1. Новий розподіл валового випуску в абсолютних одиницях для кожного сектору.
2. Частку кожного сектору після внесених змін.

Розрахункове завдання 2: У моделі економіки країни є три основні сектори: виробництво, будівництво і послуги. Виходячи з балансово-економетричної моделі, визначте вплив структурних зрушень на загальний валовий продукт, якщо частка виробництва зростає на 10%, будівництва зменшиться на 3%, а частка послуг збільшиться на 5%.

Вихідні дані:

1. Поточний розподіл валового продукту:
 - Виробництво: 35%
 - Будівництво: 25%
 - Послуги: 40%
2. Загальний валовий продукт країни становить 1500 одиниць.

Необхідно визначити:

1. Новий розподіл валового продукту в абсолютних одиницях для кожного сектору.
2. Зміни в частках кожного сектору після внесених зрушень.

Розрахункове завдання 3: Використовуючи балансово-економетричну модель, проаналізуйте вплив зміни продуктивності праці на структуру економіки. Уявіть, що продуктивність праці в секторі промисловості збільшилась на 10%, в сільському господарстві зменшилась на 5%, а в секторі послуг залишилась незмінною. Як це вплине на загальну структуру економіки, якщо початкова частка валового випуску секторів наступна: промисловість - 40%, сільське господарство - 30%, послуги - 30%?

Вихідні дані:

1. Поточний розподіл валового випуску:
 - Промисловість: 40%

- Сільське господарство: 30%
 - Послуги: 30%
2. Валовий випуск країни становить 2500 одиниць.

Необхідно визначити:

1. Новий розподіл валового випуску в абсолютних одиницях для кожного сектору.
2. Частку кожного сектору після внесених змін.

Розрахункове завдання 4: Використовуючи балансово-економетричну модель, визначте вплив зростання інвестицій на структуру економіки. Уявіть, що інвестиції в сектор послуг збільшилися на 15%, в промисловості залишилися незмінними, а в сільському господарстві зменшилися на 10%. Як це вплине на загальну структуру економіки, якщо початкова частка валового випуску секторів наступна: промисловість - 35%, сільське господарство - 25%, послуги - 40%?

Вихідні дані:

1. Поточний розподіл валового випуску:
 - Промисловість: 35%
 - Сільське господарство: 25%
 - Послуги: 40%
2. Валовий випуск країни становить 3000 одиниць.

Необхідно визначити:

1. Новий розподіл валового випуску в абсолютних одиницях для кожного сектору.
2. Частку кожного сектору після внесених змін.

Розрахункове завдання 5: Проаналізуйте вплив зміни курсу національної валюти на експорт та імпорт різних секторів економіки, використовуючи балансово-економетричну модель. Уявіть, що курс національної валюти знизився на 10%. Відомо, що експортний сектор промисловості становить 50%, сільське господарство - 30%, а послуги - 20% від загального експорту. Водночас, імпортні

витрати на виробництво в промисловості становлять 40%, в сільському господарстві - 20%, а в послугах - 10%. Як зміняться частки цих секторів в експорті та імпорті?

Вихідні дані:

1. Експортні частки секторів:
 - Промисловість: 50%
 - Сільське господарство: 30%
 - Послуги: 20%
2. Імпортні витрати на виробництво:
 - Промисловість: 40%
 - Сільське господарство: 20%
 - Послуги: 10%
3. Загальний експорт країни становить 1000 одиниць.
4. Загальний імпорт країни становить 800 одиниць.

Необхідно визначити:

1. Новий розподіл експорту та імпорту після зміни курсу валюти.
2. Частку кожного сектору в загальному експорті та імпорті.

2. Тестові завдання:

2.1. Яка основна мета структурно-функціонального аналізу:

1. Зменшення податкового навантаження;
2. Визначення взаємозв'язків між елементами економіки;
3. Підвищення рівня експорту.

2.2. Який з методів найчастіше використовується для структурно-функціонального аналізу:

1. Аналіз витрат;
2. SWOT-аналіз;
3. Методи балансів.

2.3. Що таке функціональний підхід у структурно-функціональному аналізі:

1. Аналіз функціонування окремих елементів економіки;
2. Аналіз динаміки ринкових цін;
3. Оцінка ефективності маркетингових стратегій.

2.4. Яка основна перевага структурного аналізу:

1. Визначення рівня безробіття
2. Виявлення основних структурних змін в економіці;
3. Зменшення рівня інфляції.

2.5. Які основні етапи структурно-функціонального аналізу:

1. Визначення цілей, збір даних, аналіз, висновки;
2. Планування, бюджетування, виконання;
3. Маркетингові дослідження, розробка продукту, продажі.

2.6. Що вивчається на першому етапі структурного аналізу:

1. Рівень заробітної плати;
2. Складові частини економічної системи;
3. Інфраструктура міста.

2.7. Який показник найчастіше використовується у структурно-функціональному аналізі:

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП);
2. Кількість населення;
3. Рівень безробіття.

2.8. Який метод найкраще підходить для аналізу функцій окремих секторів економіки:

1. Аналіз кореляції;
2. Метод індексів;
3. SWOT-аналіз

2.9. Як структурно-функціональний аналіз допомагає у прийнятті управлінських рішень:

1. Зменшує витрати на виробництво;

2. Дозволяє визначити пріоритетні напрями розвитку;
3. Підвищує рівень податкових надходжень.

2.10. Який з наступних методів використовується для кількісного аналізу структурних змін в економіці:

1. Матричний аналіз;
2. SWOT-аналіз;
3. Аналіз часових рядів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10: Моделі оцінювання структурних зрушень секторальної економіки

1. Розрахункові завдання:

Розрахункове завдання 1: Уявіть, що ви аналізуєте вплив структурних зрушень у трьох секторах економіки: промисловість, послуги та сільське господарство. Використовуйте наступні дані для розрахунку загального впливу на економічне зростання:

- Зміна частки ВВП промисловості: +2%
- Зміна частки ВВП послуг: +1.5%
- Зміна частки ВВП сільського господарства: -0.5%
- Поточний ВВП країни: \$500 млрд
- Внесок промисловості до ВВП: 30%
- Внесок послуг до ВВП: 50%
- Внесок сільського господарства до ВВП: 20%

Визначте, як ці зміни у структурі економіки вплинуть на загальне економічне зростання країни.

Розрахункове завдання 2: Ваша задача – оцінити ефективність інвестицій у різні сектори економіки (промисловість, послуги, сільське господарство) на основі наступних даних:

- Промисловість:
 - Початкові інвестиції: \$100 млн
 - Зміна частки ВВП: +1.5%
 - Поточний внесок у ВВП: 30%
- Послуги:
 - Початкові інвестиції: \$150 млн
 - Зміна частки ВВП: +2%
 - Поточний внесок у ВВП: 50%
- Сільське господарство:
 - Початкові інвестиції: \$50 млн
 - Зміна частки ВВП: -1%
 - Поточний внесок у ВВП: 20%
- Поточний ВВП країни: \$500 млрд

Визначте ефективність інвестицій у кожен сектор економіки, використовуючи коефіцієнт ефективності інвестицій (співвідношення зміни у ВВП до обсягу інвестицій).

Розрахункове завдання 3: Оцінити інтенсивність структурних зрушень на основі індексу Герфіндаля-Гіршмана. Ви аналізуєте зміни у секторній структурі економіки на основі даних про частки ВВП різних секторів. Використовуючи індекс Герфіндаля-Гіршмана (ІГГ), визначте інтенсивність структурних зрушень у наступних секторах економіки за два роки:

Рік 1:

- Промисловість: 35%
- Послуги: 45%
- Сільське господарство: 20%

Рік 2:

- Промисловість: 30%
- Послуги: 50%

- Сільське господарство: 20%

Розрахуйте ІГГ для кожного року та визначте зміну інтенсивності структурних зрушень.

Розрахункове завдання 4: Оцінити інтенсивність структурних зрушень на основі індексу структурних змін (ІСЗ). Ви маєте дані про частки ВВП у трьох секторах економіки на початок і кінець періоду. Використовуйте індекс структурних змін (ІСЗ) для оцінки інтенсивності зрушень:

Початок періоду:

- Промисловість: 40%
- Послуги: 40%
- Сільське господарство: 20%

Кінець періоду:

- Промисловість: 35%
- Послуги: 45%
- Сільське господарство: 20%

Розрахуйте ІСЗ для даного періоду та інтерпретуйте результати.

Розрахункові завдання 5: Оцініть оптимальності структурних зрушень на основі коефіцієнта відповідності. У вас є дані про фактичний розподіл ВВП за секторами економіки та бажаний (оптимальний) розподіл. Використовуючи коефіцієнт відповідності, оцініть оптимальність структурних зрушень.

Фактичний розподіл ВВП (Ф) за секторами:

- Промисловість: 30%
- Послуги: 50%
- Сільське господарство: 20%

Оптимальний розподіл ВВП (О) за секторами:

- Промисловість: 35%
- Послуги: 45%
- Сільське господарство: 20%

Розрахуйте коефіцієнт відповідності (КВ) для кожного сектора та загальний коефіцієнт відповідності.

2. Тестові завдання:

2.1. Який з наведених показників найкраще характеризує ефективність структурних зрушень:

1. Валовий внутрішній продукт;
2. Коефіцієнт продуктивності;
3. Індекс інфляції.

2.2. Який метод оцінювання інтенсивності структурних зрушень використовується для аналізу швидкості змін у секторальній структурі:

1. Метод SWOT-аналізу;
2. Метод Лоренца;
3. Метод коефіцієнтів структурних змін.

2.3. Який з наведених показників використовують для оцінки оптимальності структурних зрушень:

1. Коефіцієнт варіації;
2. Коефіцієнт відповідності;
3. Індекс гнучкості.

2.4. Який з методів найбільш ефективний для оцінки інтенсивності змін у секторі послуг:

1. Метод порівняльного аналізу;
2. Індекс структурних змін;
3. Аналіз фінансових звітів.

2.5. Для чого використовуються моделі оцінювання оптимальності структурних зрушень:

1. Для прогнозування зростання ВВП;
2. Для визначення відповідності фактичної структури бажаній;
3. Для оцінки рівня інфляції.

2.6. Що з переліченого є ознакою високої ефективності структурних зрушень:

1. Збільшення державного боргу;
2. Підвищення продуктивності праці;
3. Зменшення безробіття.

2.7. Який показник може свідчити про інтенсивність структурних зрушень в промисловому секторі:

1. Кількість нових підприємств;
2. Індекс промислового виробництва;
3. Рівень безробіття.

2.8. Як визначається коефіцієнт відповідності в контексті оптимальності структурних зрушень:

1. Як відношення валового продукту до загального обсягу виробництва;
2. Як відношення фактичного розподілу до бажаного розподілу;
3. Як різниця між фактичними та плановими показниками.

2.9. Який з наведених підходів може використовуватись для аналізу ефективності структурних зрушень:

1. Економетричне моделювання
2. Методи прогнозування
3. Аналіз конкурентного середовища

2.10. Який з показників найбільш підходить для оцінки інтенсивності зрушень у сільськогосподарському секторі:

1. Обсяг експорту продукції;
2. Індекс продуктивності праці;
3. Площі оброблюваних земель.

ТЕМА 6: ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ

Ключові поняття: фінансовий механізм, інструменти фінансового механізму, програми структурних зрушень, інвестиційні фонди структурних зрушень.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає сутність механізму структурних зрушень?
2. Які інструменти структурних зрушень Ви можете визначити?
3. В чому полягає сутність фіскальної політики як інструменту структурних зрушень?
4. Що представляє собою Політика згуртування в ЄС?
5. Який механізм підтримки структурних зрушень реалізується для підтримки структурних зрушень в ЄС?
6. Чи є відмінність використання інструментів фінансового механізму структурних зрушень для нових членів-країн ЄС?
7. Які основні фінансові важелі підтримки Структурної політики в ЄС?
8. Які основні напрями реалізації структурної політики відповідно до Політики підтримки?
9. Які інструменти фінансового механізму структурних зрушень використовуються в Україні?
10. В чому полягають завдання програми підтримки «IQ Energy»?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11: Фінансовий механізм структурних зрушень секторальної економіки

1. Теоретико-практичні завдання:

Завдання 1: Проаналізувати фінансової підтримки окремого сектора відповідно окресленими питанням.

1. Оберіть один із секторів української економіки (наприклад, сільське господарство, ІТ, машинобудування).
2. Дослідіть, які фінансові інструменти державної підтримки були застосовані до цього сектора протягом останніх 5 років.
3. Проаналізуйте вплив цих інструментів на розвиток сектора: зростання виробництва, експорт, створення робочих місць.
4. Запропонуйте рекомендації щодо покращення фінансового механізму підтримки цього сектора.

Завдання 2: Виявити вплив податкових пільг на розвиток секторів економіки.

1. Виберіть два сектори економіки України, що отримують різні види податкових пільг.
2. Порівняйте ефективність цих пільг за допомогою показників: інвестиції в сектор, обсяг виробництва, експорт, створення робочих місць.
3. Проаналізуйте, які ще фінансові інструменти можуть бути застосовані для підвищення ефективності податкових пільг.

Завдання 3: Проаналізувати державні інвестиції та їх вплив на структурні зрушення.

1. Проаналізуйте одну з великих державних інвестиційних програм, що була реалізована в Україні (наприклад, інфраструктурні проекти, розвиток транспортних мереж).
2. Дослідіть, які структурні зрушення відбулися в результаті реалізації цієї програми.

3. Визначте, які фінансові механізми були використані для фінансування програми.
4. Запропонуйте заходи для підвищення ефективності таких програм у майбутньому.

Завдання 4: Розробити фінансової стратегії для стимулювання інновацій.

1. Розробіть фінансову стратегію для стимулювання розвитку інноваційного сектора в Україні.
2. Включіть у стратегію такі інструменти: податкові пільги, гранти, державні інвестиції, венчурне фінансування.
3. Обґрунтуйте, як кожен із запропонованих інструментів сприятиме розвитку інновацій.
4. Підготуйте презентацію стратегії та представте її на семінарі.

Завдання 5: Провести кластерний аналіз у фінансовому механізмі.

1. Виконайте кластерний аналіз для групування секторів економіки України за критеріями: обсяг виробництва, рівень доданої вартості, експортний потенціал.
2. Визначте, які кластери потребують найбільшої фінансової підтримки для структурних зрушень.
3. Запропонуйте конкретні фінансові інструменти для підтримки кожного кластера.

Завдання 6: Оцінити ефективності державних субсидій.

1. Виберіть сектор економіки, що отримує державні субсидії.
2. Проаналізуйте ефективність використання субсидій за останні 5 років.
3. Оцініть, наскільки субсидії сприяли структурним зрушенням у секторі.
4. Запропонуйте рекомендації щодо покращення системи субсидування.

2. Тестові завдання:

2.1. Що є основним елементом фінансового механізму структурних зрушень:

1. Державні дотації;
2. Приватні інвестиції;

3. Податкова політика.

2.2. Який інструмент фінансового механізму найчастіше використовується для підтримки інновацій:

1. Пільгове кредитування;
2. Фіскальні стимули;
3. Прямі субсидії.

2.3. Що є головною метою фінансового механізму структурних зрушень у економіці:

1. Зниження державного боргу;
2. Створення умов для економічного зростання;
3. Підвищення податкових надходжень.

2.4. Який з наступних механізмів сприяє зменшенню ризиків для інвесторів:

1. Гарантії по кредитах;
2. Прямі державні інвестиції;
3. Введення нових податків

2.5. Яка роль податкових пільг у фінансовому механізмі структурних зрушень:

1. Підвищення доходів державного бюджету;
2. Зменшення витрат на соціальні програми;
3. Стимулювання інвестицій у пріоритетні галузі.

2.6. Який з наступних факторів є критичним для успішного функціонування фінансового механізму:

1. Політична стабільність;
2. Рівень інфляції;
3. Кількість малих підприємств.

2.7. Яка роль державних інвестицій у фінансовому механізмі структурних зрушень:

1. Виключно підтримка соціальних програм;
2. Стимулювання розвитку інфраструктури;

3. Підвищення рівня безробіття.

2.8. Що є основною метою надання субсидій у фінансовому механізмі:

1. Зниження конкурентоспроможності;
2. Підтримка малих та середніх підприємств;
3. Зниження податкових надходжень.

2.9. Який з наступних методів є найбільш ефективним для залучення іноземних інвестицій:

1. Високі податкові ставки;
2. Лібералізація регуляторної політики;
3. Заборона на виведення прибутку за кордон.

2.10. Яка з наступних стратегій сприяє диверсифікації економіки:

1. Інвестування у один провідний сектор;
2. Розвиток нових технологічних секторів;
3. Збільшення імпорту сировини.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12: Захист розрахункової роботи «Оцінювання структурних зрушень та розвиток секторів економіки за видами економічної діяльності»

1. Методичні вказівки до підготовки презентації та захисту розрахункової роботи

Презентація та захист розрахункової роботи є важливими етапами в навчальному процесі. Ось декілька кроків, які допоможуть вам успішно презентувати та захистити свою роботу:

1.1. Підготовка презентації

- Структурування презентації:
 - Вступ: Коротко представте тему вашої роботи, її мету та актуальність.

- Основна частина: Викладіть ключові моменти вашої роботи, включаючи методологію, результати та їх аналіз.
- Висновки: Підведіть підсумки, зазначте основні висновки та рекомендації.
- Слайди презентації:
 - Ясність та лаконічність: Кожен слайд повинен містити ключові пункти, а не великі обсяги тексту.
 - Графіки та діаграми: Використовуйте візуальні засоби для пояснення складних даних та результатів.
 - Зображення та схеми: Використовуйте їх для наочного демонстрування методів та процесів.
- Технічні аспекти:
 - Перевірте обладнання та програмне забезпечення перед презентацією.
 - Майте копію презентації на USB-носії та у хмарному сховищі на випадок технічних проблем.

1. 2. Презентація розрахункової роботи

- Вступ:
 - Представте себе та назву вашої роботи.
 - Вкажіть наукового керівника та заклад, де виконувалась робота.
- Основна частина:
 - Коротко опишіть методи, які ви використовували.
 - Поясніть ваші розрахунки та моделі.
 - Презентуйте результати та їх аналіз, звертаючи увагу на найважливіші аспекти.
- Висновки:
 - Підсумуйте основні результати.
 - Зазначте практичну цінність роботи та можливі напрямки подальших досліджень.

1.3. Підготовка до захисту

- Вивчення матеріалу:
 - Глибоко вивчіть всі аспекти вашої роботи.
 - Будьте готові відповідати на запитання щодо методології, розрахунків та висновків.
- Можливі питання:
 - Розгляньте потенційні питання, які можуть бути поставлені під час захисту.
 - Практикуйтеся відповідати на ці питання перед друзями або колегами.

1.4. Захист розрахункової роботи

- Впевненість:
 - Говоріть впевнено та чітко.
 - Підтримуйте зоровий контакт з аудиторією.
- Відповіді на запитання:
 - Відповідайте на запитання чітко та по суті.
 - Якщо ви не знаєте відповіді на якесь запитання, чесно зізнайтеся та запропонуйте варіанти його вирішення.

1.5. Підсумки

- Подяка:
 - Подякуйте аудиторії за увагу та вашому науковому керівнику за допомогу.
- Фінальне слово:
 - Зробіть коротке завершальне слово, підкресливши важливість вашої роботи.

Презентація та захист розрахункової роботи вимагають ретельної підготовки та впевненості у своїх знаннях. Дотримуючись цих кроків, ви зможете успішно презентувати та захистити свою роботу.

ТЕМА 7: СУЧАСНІ ПРОСТОРОВІ ФОРМИ РОЗВИТКУ СЕКТОРАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

***Ключові поняття:** індустриальні парки, ефекти реалізації індустриальних парків, інституціональна основа функціонування індустриальних парків, структура ІТ-кластеру.*

Питання для самоперевірки:

1. Які позитивні ефекти розвитку секторальної економіки можуть супроводжувати впровадження індустриальних парків?
2. Який нормативно правовий документ України лежить в основі започаткування розвитку індустриальних парків в Україні?
3. В чому полягають інструменти державної підтримки розвитку індустриальних парків відповідно правової бази України?
4. За рахунок яких джерел фінансування можливий розвиток індустриальних парків в Україні?
5. Які податкові пільги передбачені щодо функціонування індустриальних парків з метою стимулювання розвитку секторальної економіки?
6. Які із індустриальних парків України спеціалізуються на машинобудуванні, логістиці, агропромисловості, розвитку будівельних матеріалів?
7. Які організації можуть представляти структуру ІТ-кластеру?
8. в чому полягає специфіка функціонування українського ІТ-сектору?
9. Якій вплив ІТ-сектор здійснює на розвиток секторальної економіки?
10. Як розвинена структура ІТ-сектору в Україні та світі?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13: Особливості просторових форм розвитку секторальної структури економіки України

1. Теоретико-практичні завдання:

Завдання 1. Аналіз існуючих промислових парків.

- *Завдання:* Виберіть один або декілька промислових парків в Україні та проаналізуйте їхню діяльність.
- *Інструкції:* Знайдіть інформацію про розташування, спеціалізацію, основні підприємства, інфраструктуру, обсяги інвестицій та кількість робочих місць. Підготуйте звіт з графіками та діаграмами.
- *Обговорення:* Представте результати на семінарі та обговоріть, які фактори сприяли успіху або, навпаки, стали перешкодами для розвитку цих промислових парків.

Завдання 2. Дослідження ІТ-кластерів.

- *Завдання:* Дослідіть один з провідних ІТ-кластерів в Україні, наприклад, у Львові або Києві.
- *Інструкції:* Вивчіть структуру ІТ-кластеру, кількість компаній, типи послуг та продуктів, що вони надають, обсяг ринку та ключові гравці. Оцініть роль кластеру у місцевій економіці.
- *Обговорення:* Підготуйте презентацію, в якій ви представите ваші висновки та рекомендації для подальшого розвитку ІТ-кластерів в Україні.

Завдання 3. Розробка концепції нового промислового парку.

- *Завдання:* Розробіть концепцію нового промислового парку в одному з регіонів України.
- *Інструкції:* Виберіть регіон, визначте його потреби та ресурси. Розробіть план промислового парку, включаючи інфраструктуру, спеціалізацію, можливі резиденти та економічний ефект.

- *Обговорення:* Представте свій проект на семінарі та отримайте зворотній зв'язок від колег та викладача.

Завдання 4. Кейс-стаді: Успішні приклади ІТ-кластерів.

- *Завдання:* Вивчіть успішні приклади ІТ-кластерів у світі та порівняйте їх з українськими.
- *Інструкції:* Виберіть кілька відомих ІТ-кластерів за кордоном (наприклад, Кремнієва долина, Технопарк Софія Антиполіс) та порівняйте їх з українськими за ключовими параметрами: структура, інфраструктура, інвестиції, підтримка держави.
- *Обговорення:* Обговоріть, які елементи успішних зарубіжних кластерів можуть бути впроваджені в Україні для покращення розвитку ІТ-сектору.

Завдання 5. Моделювання економічного впливу.

- *Завдання:* Змоделюйте економічний вплив нового промислового парку або ІТ-кластеру на регіональну економіку.
- *Інструкції:* Використовуйте економетричні моделі для оцінки потенційного впливу на ВВП регіону, рівень зайнятості, податкові надходження та інші показники.
- *Обговорення:* Представте результати моделювання та обговоріть можливі ризики та переваги реалізації таких проектів.

Завдання 6. Польове дослідження.

- *Завдання:* Проведіть польове дослідження на базі існуючого промислового парку або ІТ-кластеру.
- *Інструкції:* Відвідайте обраний об'єкт, поспілкуйтеся з його керівництвом та резидентами, зберіть дані про реальні умови функціонування та виклики.
- *Обговорення:* Підготуйте детальний звіт з результатами польового дослідження та висновками щодо можливостей покращення діяльності промислових парків та ІТ-кластерів в Україні.

Завдання 7. Створення інвестиційного плану.

- *Завдання:* Розробіть інвестиційний план для залучення нових резидентів у промисловий парк або IT-кластер.
- *Інструкції:* Проаналізуйте потенційні джерела інвестицій, розробіть маркетингову стратегію, окресліть ключові етапи реалізації плану та передбачувані результати.
- *Обговорення:* Представте інвестиційний план на семінарі та обговоріть його з аудиторією, отримуючи корисні поради та критичні зауваження.

2. Тестові завдання:

2.1. Що є основною метою створення промислових парків:

1. Залучення туристів;
2. Залучення інвестицій та сприяння розвитку промисловості;
3. Збільшення кількості житлових будинків.

2.2. Який із наступних факторів є ключовим для успішного функціонування IT-кластеру:

1. Наявність великої кількості спортивних об'єктів;
2. Розвинута інфраструктура та доступ до кваліфікованих кадрів;
3. Велика кількість торгових центрів.

2.3. Який регіон України відомий своїм IT-кластером:

1. Закарпатська область;
2. Львівська область;
3. Вінницька область.

2.4. Який тип підприємств найбільше зустрічається у промислових парках:

1. Сільськогосподарські підприємства
2. Високотехнологічні та виробничі підприємства
3. Розважальні комплекси.

2.5. Що з переліченого є основною перевагою розташування компанії в IT-кластері:

1. Близькість до природних заповідників;

2. Співпраця з іншими ІТ-компаніями та доступ до спільної інфраструктури;
3. Наявність великої кількості парків та зон відпочинку;

2.6. Яка державна підтримка найчастіше надається промисловим паркам в Україні:

1. Виплата бонусів співробітникам;
2. Пільгове оподаткування та спрощена процедура реєстрації
3. Забезпечення безкоштовного харчування для всіх працівників.

2.7. Що з наведеного найкраще описує ІТ-кластер:

1. Група університетів, які спеціалізуються на технічних науках;
2. Концентрація ІТ-компаній та суміжних підприємств у певному регіоні;
3. Мережа розважальних закладів для ІТ-спеціалістів.

2.8. Який із наведених міст є центром розвитку ІТ-кластерів в Україні:

1. Київ;
2. Одеса;
3. Полтава.

2.9. Які з наведених характеристик найчастіше асоціюються з промисловими парками:

1. Розвинена інфраструктура, логістичні переваги, спеціальні економічні зони
2. Наявність великих торгових центрів, парків розваг;
3. Велика кількість житлових комплексів.

2.10. Які основні вигоди отримують компанії, що входять до ІТ-кластерів:

1. Знижки на продукти харчування;
2. Доступ до спільних ресурсів, мережеві можливості та обмін досвідом;
3. Безкоштовні квитки на культурні заходи.

ТЕМА 8: КОНЦЕПЦІЯ СМАРТ—СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ У СТРУКТУРНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ СЕКТОРАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові поняття: концепція смарт-спеціалізації, елементи смарт спеціалізації; диверсифікація, людський капітал, зелена економіка.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає сутність смарт-спеціалізації?
2. В чому полягає новизна концепту смарт-спеціалізації щодо розвитку регіональної економіки?
3. Що стало передумовою формування концепції смарт спеціалізації?
4. Що виокремлено учасниками Європейської спільноти у розрізі розвитку концепції смарт-спеціалізації?
5. Які елементи концепції смарт-спеціалізації можна виокремити щодо модернізації секторальної економіки?
6. Як розвиток людського капіталу у структурних акцентах смарт-спеціалізації впливає на модернізацію секторальної економіки?
7. Які аспекти диверсифікації визначають секторальну модернізацію?
8. Чому екологічна стійкість є визначальним фактором впливу смарт-спеціалізації на секторальну модернізацію економіки?
9. Які методи реалізації смарт-спеціалізації ви можете визначити?
10. Які приклади успішного впливу щодо секторальної модернізації можете за рахунок розвитку людського капіталу у межах використання інструментів смарт спеціалізації?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14: Концепція смарт—спеціалізації у структурній модернізації секторальної економіки

1. Теоретико-практичні завдання:

Завдання 1: Виберіть одну з країн Європи, яка успішно впровадила смарт-спеціалізацію, та проаналізуйте її досвід.

- *Інструкції:* Знайдіть інформацію про регіональні стратегії смарт-спеціалізації, ключові сектори економіки, обсяги інвестицій та результати реалізації стратегій. Підготуйте звіт з графіками та діаграмами.
- *Обговорення:* Представте результати на семінарі та обговоріть, які уроки можна винести з цього досвіду для

Завдання 2: Виберіть один з регіонів України та розробіть для нього стратегію смарт-спеціалізації.

- *Інструкції:* Проаналізуйте сильні та слабкі сторони регіону, його потенціал та існуючі економічні сектори. Визначте ключові напрямки для спеціалізації та розробіть план заходів для їх розвитку.
- *Обговорення:* Представте свою стратегію на семінарі та обговоріть її з колегами та викладачем.

Завдання 3: Оцініть потенціал інноваційної системи одного з регіонів України.

- *Інструкції:* Зберіть дані про науково-дослідні установи, університети, технопарки, стартапи та інші елементи інноваційної інфраструктури. Визначте, які елементи є найбільш розвиненими, а які потребують додаткової підтримки.
- *Обговорення:* Підготуйте презентацію з висновками та рекомендаціями щодо покращення інноваційної системи регіону.

Завдання 4: Вивчіть успішні проекти смарт-спеціалізації в різних країнах та порівняйте їх з українськими реаліями.

- *Інструкції:* Виберіть кілька успішних проектів за кордоном, проаналізуйте їхні ключові фактори успіху, інструменти підтримки та результати. Порівняйте ці проекти з аналогічними ініціативами в Україні.
- *Обговорення:* Обговоріть, які елементи успішних проектів можуть бути впроваджені в Україні для покращення реалізації смарт-спеціалізації.

Завдання 5: Розробіть інвестиційний план для підтримки смарт-спеціалізації в обраному регіоні.

- *Інструкції:* Визначте ключові напрями для інвестицій, розробіть стратегію залучення інвесторів, окресліть основні етапи реалізації плану та очікувані результати.
- *Обговорення:* Представте свій інвестиційний план на семінарі та обговоріть його з аудиторією, отримуючи корисні поради та критичні зауваження.

Завдання 6: Проаналізуйте конкурентні переваги обраного регіону для впровадження стратегії смарт-спеціалізації.

- *Інструкції:* Знайдіть інформацію про природні ресурси, інфраструктуру, людські ресурси, науково-технічний потенціал та інші фактори, що можуть бути конкурентними перевагами. Оцініть їх важливість та перспективи.
- *Обговорення:* Підготуйте звіт та обговоріть його з колегами, вказуючи на можливості використання цих переваг у стратегії смарт-спеціалізації.

Завдання 7: Змодельуйте економічний вплив впровадження смарт-спеціалізації в обраному регіоні.

- *Інструкції:* Використовуйте економетричні моделі для оцінки впливу на ВВП регіону, зайнятість, податкові надходження та інші показники. Визначте можливі ризики та вигоди від реалізації стратегії.
- *Обговорення:* Представте результати моделювання та обговоріть можливі сценарії розвитку.

Завдання 8: Розробіть індикатори для оцінки успішності впровадження стратегії смарт-спеціалізації.

- *Інструкції:* Визначте кількісні та якісні показники, які будуть використовуватися для моніторингу та оцінки результатів. Підготуйте план збору даних та аналізу.
- *Обговорення:* Обговоріть запропоновані індикатори з колегами та викладачем, отримуючи зворотній зв'язок.

Завдання 9: Розробіть дорожню карту для впровадження стратегії смарт-спеціалізації в обраному регіоні.

- *Інструкції:* Визначте основні етапи, заходи, необхідні ресурси та строки реалізації. Розробіть план дій для кожного етапу.
- *Обговорення:* Представте дорожню карту на семінарі та обговоріть її з аудиторією, отримуючи корисні поради та критичні зауваження.

Завдання 10: Оцініть соціально-економічний вплив впровадження стратегії смарт-спеціалізації на регіон.

- *Інструкції:* Зберіть дані про соціально-економічні показники регіону, такі як рівень зайнятості, доходи населення, рівень освіти та інші. Оцініть, як впровадження стратегії смарт-спеціалізації може змінити ці показники.
- *Обговорення:* Підготуйте презентацію з результатами оцінки та обговоріть можливі позитивні та негативні наслідки з колегами та викладачем.

2. Тестові завдання:

2.1. Що таке смарт-спеціалізація:

1. Вибір універсального підходу до розвитку всіх секторів економіки;
2. Визначення та підтримка конкурентних переваг окремих регіонів;
3. Забезпечення однакових умов для всіх регіонів країни.

2.2. Який основний принцип смарт-спеціалізації:

1. Уніфікація економічних стратегій;
2. Концентрація на унікальних сильних сторонах регіону;
3. Створення універсальних індустріальних зон.

2.3. Яка роль регіональних інноваційних систем у смарт-спеціалізації:

1. Вони є основним інструментом для фінансування;
2. Вони підтримують і стимулюють розвиток унікальних інноваційних проєктів;
3. Вони забезпечують однаковий рівень технологій у всіх регіонах.

2.4. Які фактори найважливіші при визначенні напрямків смарт-спеціалізації:

1. Географічне розташування регіону;
2. Історичні та культурні особливості регіону;
3. Науково-дослідний потенціал та індустріальна база.

2.5. Який з наведених інструментів є важливим для реалізації смарт-спеціалізації:

1. Створення спортивних об'єктів;
2. Підтримка стартапів та інноваційних підприємств;
3. Збільшення кількості торгових центрів.

2.6. Яка ключова мета смарт-спеціалізації:

1. Розширення туристичних можливостей регіону;
2. Створення конкурентних переваг і підвищення економічної ефективності;
3. Збільшення кількості житлових комплексів.

2.7. Яка з наступних стратегій найкраще відповідає концепції смарт-спеціалізації:

1. Розвиток всіх галузей рівномірно;
2. Інвестування у вузькі спеціалізовані сектори, що мають потенціал для інновацій;
3. Створення великих промислових зон без урахування регіональних особливостей.

2.8. Що є головним результатом успішної реалізації стратегії смарт-спеціалізації:

1. Збільшення кількості культурних заходів;
2. Зростання інноваційного потенціалу та економічного розвитку регіону;
3. Будівництво нових житлових масивів.

2.9. Які суб'єкти повинні бути залучені до розробки стратегій смарт-спеціалізації?

1. Тільки державні органи;
2. Державні органи, бізнес і наукові установи;
3. Тільки приватний сектор.

2.10. Який підхід до фінансування є найважливішим у смарт-спеціалізації:

1. Виключно державне фінансування;
2. Поєднання державного та приватного фінансування;
3. Виключно приватне фінансування.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15: Екологізація секторальної економіки

1. Теоретико практичні завдання:

Завдання 1: Виберіть один сектор економіки (наприклад, сільське господарство, промисловість, енергетика) та проаналізуйте впроваджені в ньому екологічні ініціативи.

- *Інструкції:* Знайдіть інформацію про конкретні заходи, що спрямовані на зменшення шкідливих викидів, використання відновлюваних джерел енергії, зменшення використання ресурсів тощо. Підготуйте звіт з прикладами та результатами впровадження цих заходів.
- *Обговорення:* Представте результати на семінарі та обговоріть, які з цих ініціатив можуть бути застосовані в інших секторах економіки.

Завдання 2: Розробіть стратегію екологізації для конкретного підприємства.

- *Інструкції:* Проаналізуйте поточний стан підприємства, визначте основні джерела забруднення та ресурсоємні процеси. Розробіть заходи для зменшення негативного впливу на довкілля, включаючи впровадження екологічно чистих технологій, переробку відходів, використання відновлюваних джерел енергії тощо.
- *Обговорення:* Представте стратегію на семінарі та обговоріть її з колегами, отримуючи зворотній зв'язок.

Завдання 3: Проведіть екологічний аудит малого підприємства або виробничої ділянки.

- *Інструкції:* Зберіть дані про використання ресурсів, обсяги відходів, рівень викидів шкідливих речовин тощо. Визначте ключові проблемні зони та запропонуйте заходи для їх вирішення.
- *Обговорення:* Підготуйте звіт та обговоріть результати аудиту з колегами та викладачем.

Завдання 4: Оцініть вплив впровадження екологічних інновацій на економічні показники підприємства або регіону.

- *Інструкції:* Зберіть дані про економічні показники до та після впровадження екологічних заходів. Проаналізуйте, як змінились витрати на виробництво, обсяги продажів, прибуток тощо.
- *Обговорення:* Представте результати оцінки та обговоріть можливі економічні вигоди від екологізації.

Завдання 5: Розробіть екологічну політику для конкретного регіону.

- *Інструкції:* Проаналізуйте екологічний стан регіону, визначте основні проблеми та загрози. Розробіть заходи для їх вирішення, включаючи впровадження нових екологічних норм та стандартів, розвиток інфраструктури для переробки відходів, підтримку екологічно чистих технологій тощо.
- *Обговорення:* Представте екологічну політику на семінарі та обговоріть її з колегами та викладачем.

Завдання 6: Проведіть порівняльний аналіз екологічних стандартів та норм у різних країнах.

- *Інструкції:* Виберіть декілька країн та дослідіть їхні екологічні стандарти в різних секторах економіки. Порівняйте рівень жорсткості цих стандартів, методи контролю та санкції за порушення.
- *Обговорення:* Підготуйте звіт та обговоріть, які стандарти можуть бути впроваджені в Україні для підвищення рівня екологізації економіки.

Завдання 7: Вивчіть успішні приклади екологізації підприємств у різних країнах та порівняйте їх з українськими реаліями.

- *Інструкції:* Виберіть кілька підприємств за кордоном, які успішно впровадили екологічні заходи, проаналізуйте їхні ключові фактори успіху, інструменти підтримки та результати. Порівняйте ці приклади з аналогічними ініціативами в Україні.
- *Обговорення:* Обговоріть, які елементи успішних проектів можуть бути впроваджені в Україні для покращення екологізації.

Завдання 8: Змодельуйте екологічний вплив одного з секторів економіки на довкілля.

- *Інструкції:* Використовуйте спеціальні програми або математичні моделі для оцінки впливу на повітря, воду, ґрунт та біорізноманіття. Визначте ключові джерела забруднення та їхній вплив на екосистему.
- *Обговорення:* Представте результати моделювання та обговоріть можливі сценарії зниження негативного впливу.

Завдання 9: Розробіть план зниження вуглецевого сліду для конкретного підприємства або організації.

- *Інструкції:* Оцініть поточний вуглецевий слід підприємства, визначте основні джерела викидів парникових газів. Розробіть заходи для їх зменшення, включаючи впровадження енергоефективних технологій, перехід на відновлювані джерела енергії тощо.
- *Обговорення:* Підготуйте презентацію з результатами та обговоріть можливі вигоди та виклики, пов'язані з реалізацією плану.

Завдання 10: Розробіть освітню кампанію для підвищення обізнаності про важливість екологізації серед населення та бізнесу.

- *Інструкції:* Визначте цільову аудиторію, розробіть ключові повідомлення, підготуйте інформаційні матеріали (буклети, презентації, відеоролики). Сплануйте заходи для поширення інформації та залучення уваги до проблеми.

- *Обговорення:* Представте кампанію на семінарі та обговоріть її з колегами та викладачем, отримуючи зворотній зв'язок.

2. Тестові завдання:

2.1. Яка основна мета екологізації секторальної економіки:

1. Збільшення прибутку підприємств;
2. Зменшення негативного впливу на навколишнє середовище;
3. Розширення виробничих потужностей.

2.2. Що таке сталий розвиток:

1. Економічний розвиток без урахування екологічних факторів;
2. Збалансований розвиток, який враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти;
3. Використання всіх доступних ресурсів для максимального розвитку.

2.3. Який з наведених заходів сприяє екологізації промислового сектору:

1. Збільшення обсягів виробництва без модернізації;
2. Впровадження екологічно чистих технологій;
3. Скорочення робочих місць

2.4. Що таке "зелена енергетика":

1. Використання викопного палива;
2. Використання відновлюваних джерел енергії;
3. Виробництво енергії на атомних станціях.

2.5. Який вид транспорту найбільш екологічно чистий:

1. Автомобільний транспорт;
2. Залізничний транспорт;
3. Авіотранспорт.

2.6. Які заходи допомагають знизити викиди парникових газів у сільському господарстві:

1. Використання синтетичних добрив;
2. Впровадження органічних методів землеробства;

3. Збільшення площ під монокультурними насадженнями.

2.7. Що таке екологічний аудит:

1. Фінансова перевірка підприємства;
2. Оцінка впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище;
3. Аналіз ефективності маркетингових стратегій.

2.8. Яка з наступних дій є прикладом екологічної модернізації підприємства:

1. Збільшення виробничих потужностей;
2. Впровадження системи очищення стічних вод;
3. Підвищення заробітної плати працівників.

2.9. Яке з наведених понять найкраще описує економіку замкнутого циклу:

1. Використання ресурсів до їх повного вичерпання;
2. Максимальне використання відходів у виробництві;
3. Збільшення виробництва нових товарів;

2.10. Який з наведених підходів сприяє екологізації сектору енергетики:

1. Будівництво нових вугільних електростанцій;
2. Перехід на відновлювані джерела енергії;
3. Збільшення видобутку нафти та газу.

ТЕМА 9: СЕКТОРАЛЬНЕ СТРУКТУРУВАННЯ В МЕЖАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові поняття: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), компоненти ІКТ, вплив технологій на зростання продуктивності, модернізація секторів на засадах ІКТ, цифрова інфраструктура, цифрова економіка, основні технології, допоміжні технології, домени застосунків, новітні сектори.

Питання для самоперевірки:

1. Що являє собою поняття цифрова економіка?

2. Які еволюційні етапи розвитку цифрової економіки Ви можете виокремити?
3. В чому полягає відмінність трактування цифрової економіки в широкому та вузькому сенсі?
4. Як пов'язаний та взаємодіє ІКТ сектор із традиційними секторами економіки?
5. Які передумови формування інформаційного суспільства?
6. Що представляють собою основні технології цифрової економіки?
7. Як допоміжні технології цифрової економіки змінюють структуру традиційних секторів економіки?
8. Яка роль домени застосунків у трансформації секторів економіки?
9. В чому проявляється потенціал зміни секторальної економіки на засадах основних технологій цифрової економіки?
10. Які новітні сектори можна виокремити на сучасному етапі під впливом технологій цифрової економіки?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 16: Аналіз розвитку мережевого сектору економіки

1. Розрахункові завдання:

Завдання 1: Компанія "NetCorp" у мережевому секторі має 150 постачальників та 250 клієнтів. Розрахуйте індекс мережовості, якщо у секторі працює 1000 підприємств.

Завдання 2: У секторі А є 200 постачальників і 300 клієнтів при загальній кількості підприємств 1500. У секторі В є 250 постачальників і 350 клієнтів при загальній кількості підприємств 1200. Порівняйте індекси мережовості обох секторів.

Завдання 3: У секторі С є 180 постачальників та 220 клієнтів, при загальній кількості підприємств 1000. Якщо у сектор додадуть ще 50 постачальників та 70 клієнтів, а кількість підприємств зросте до 1200, як зміниться індекс мережовості?

Завдання 4: У секторі D було 300 постачальників та 400 клієнтів, при загальній кількості підприємств 2000. Після скорочення кількості підприємств до 1500 та зменшення кількості постачальників до 250, а клієнтів до 350, розрахуйте новий індекс мережовості.

Завдання 5: У секторі E є 100 постачальників та 200 клієнтів, при загальній кількості підприємств 800. Планується збільшення кількості підприємств до 1000, а також збільшення кількості постачальників на 20% і клієнтів на 10%. Розрахуйте новий індекс мережовості.

Завдання 6: У секторі F є 150 постачальників та 250 клієнтів, при загальній кількості підприємств 1200. Якщо додати 30 постачальників і 50 клієнтів, а кількість підприємств залишиться незмінною, як зміниться індекс мережовості?

Завдання 7: У секторі A є 300 підприємств, з них 210 підприємств використовують хмарні технології. У секторі B є 400 підприємств, з них 280 підприємств використовують хмарні технології. Порівняйте індекси мережевої готовності обох секторів.

Завдання 8: У секторі C є 500 підприємств, з них 350 підприємств мають доступ до Інтернету. Після впровадження нових технологій ще 100 підприємств отримали доступ до Інтернету. Розрахуйте новий індекс мережевої готовності.

Завдання 9: У секторі E є 1500 підприємств, з них 1000 підприємств використовують інноваційні технології. Після впровадження інноваційних рішень ще 300 підприємств почали використовувати ці технології. Розрахуйте індикатор технологічного розвитку до та після впровадження інновацій.

Завдання 10: У секторі F було 1200 підприємств, з них 800 підприємств використовували сучасні технології. Через кризу кількість підприємств зменшилася до 1000, при цьому всі підприємства, що використовували сучасні технології, залишилися. Розрахуйте новий індикатор технологічного розвитку.

2. Тестові завдання:

2.1. Інформаційно-комунікаційні технології об'єднують:

1. Технології телекомунікації та інтелектуальні системи управління;
2. Технології інтелектуальних систем управління та аудіовізуальних систем обробки і передачі даних;
3. Технології телекомунікації, інтелектуальних систем управління мережевого контролю та аудіовізуальних систем.

2.2. Основні сфери, котрі об'єднують інформаційно-комунікаційні технології:

1. Інтернет та мобільні бездротові мережі;
2. Інтернет та телекомунікація;
3. Мобільні бездротові мережі та інфраструктура програмного забезпечення.

2.3. Найбільший ретроспективний вплив на зростання ВВП мали технології:

1. Парові;
2. Широкосмугового зв'язку;
3. Інформаційно-комунікаційні технології.

2.4. Які тенденції сучасного ринку ІКТ можна виокремити:

1. Мережева трансформація;
2. Забезпечення кібербезпеки;
3. Зниження витрат бізнесу.

2.5. Найбільша географічна представленість ринку інформаційно-комунікаційних послуг є:

1. США;
2. Японія;
3. Китай.

2.6. Тверда цифрова інфраструктура представлена:

1. Мобільна і фіксована мережа, дата центри;
2. Цифрові сервіси, термінали і пристрої;
3. Цифрові послуги та хмарна інфраструктура.

2.7. М'яка цифрова інфраструктура представлена:

1. Мобільна і фіксована мережа, дата центри;

2. Цифрові сервіси, термінали і пристрої;
3. Цифрові послуги та хмарна інфраструктура.

2.8. До технологій цифрової інфраструктури відносять:

1. Управління будівельною інформацією;
2. Комунальні комунікації;
3. Електромережі.

2.9. Представниками твердої цифрової інфраструктури виступають:

1. Віртуальна та доповнена реальність;
2. Колокаційні центри;
3. Цифрові двійники.

2.10. Представниками м'якої інфраструктури виступають:

1. Віртуальна та доповнена реальність;
2. Колокаційні центри;
3. Цифрові двійники.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 17: Аналіз взаємозв'язку технологій Індустрії 4.0 та секторів економіки України

1. Теоретико-практичні завдання:

Завдання 1: Дослідіть, як технології Індустрії 4.0 (автоматизація, робототехніка, Інтернет речей, штучний інтелект) впливають на продуктивність та ефективність українських промислових підприємств. Проаналізуйте конкретні приклади підприємств, які впровадили ці технології, та порівняйте їхні результати з підприємствами, які цього не зробили.

Інструкції:

1. Оберіть два промислові підприємства, що впровадили технології Індустрії 4.0.

2. Оберіть два промислові підприємства, що не впровадили технології Індустрії 4.0.

3. Проаналізуйте та порівняйте ключові показники продуктивності (виробничі витрати, обсяг продукції, якість продукції, швидкість виробництва).

Завдання 2: Використовуючи дані підприємства, яке впровадило Індустрію 4.0, розрахуйте економічну ефективність таких впроваджень. Врахуйте витрати на впровадження та збереження технологій та приріст продуктивності.

Інструкції:

1. Знайдіть або змоделюйте дані щодо витрат на впровадження технологій Індустрії 4.0.

2. Визначте приріст продуктивності у відсотках після впровадження технологій.

3. Розрахуйте період окупності інвестицій та приріст рентабельності.

Завдання 3: Дослідіть, як технології IoT змінюють логістичні процеси в Україні. Проаналізуйте вплив на ланцюг постачань, управління запасами та доставку товарів.

Інструкції:

1. Виберіть логістичну компанію або великий ритейлер, який використовує IoT.

2. Оцініть зміни у ланцюгу постачань до та після впровадження IoT.

3. Проаналізуйте, як IoT допомагає знизити витрати на логістику та покращити управління запасами.

Завдання 4: Визначте, як впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) впливає на фінансовий сектор України. Проаналізуйте використання ШІ у банках, фінтех-компаніях та інших фінансових установах.

Інструкції:

1. Виберіть дві фінансові установи, які активно впроваджують ШІ.

2. Проаналізуйте застосування ШІ у різних процесах (аналіз ризиків, кредитування, обслуговування клієнтів).

3. Порівняйте продуктивність цих установ з аналогічними, які не використовують ШІ.

Завдання 5: Оцініть вплив технологій 3D-друку на виробничі процеси в Україні. Проаналізуйте, як ця технологія змінює процеси проектування, виробництва та доставки продукції.

Інструкції:

1. Виберіть виробниче підприємство, що впровадило 3D-друк.
2. Оцініть вплив технології на витрати виробництва, час на виготовлення продукції та інновації у проектуванні.
3. Порівняйте результати з підприємствами, які не використовують 3D-друк.

Завдання 6: Дослідіть вплив розумних енергетичних систем (Smart Grids) на енергетичний сектор. Проаналізуйте можливу економію від впровадження таких систем у різних галузях економіки.

Інструкції:

1. Виберіть одну галузь (наприклад, промисловість або сільське господарство).
2. Оцініть поточне споживання енергії у цій галузі.
3. Розрахуйте можливу економію енергії та зниження витрат після впровадження Smart Grids.

Завдання 7: Визначте, як технології віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) змінюють процес навчання та підготовки персоналу у різних секторах економіки.

Інструкції:

1. Виберіть два підприємства, які впровадили VR або AR у навчання персоналу.
2. Оцініть ефективність навчальних програм до та після впровадження VR/AR.
3. Проаналізуйте, як ці технології впливають на швидкість навчання, рівень помилок та продуктивність працівників.

Завдання 8: Дослідіть, як технології Big Data впливають на агропромисловий комплекс в Україні. Проаналізуйте вплив на управління врожайністю, прогнозування погодних умов та оптимізацію використання ресурсів.

Інструкції:

1. Виберіть сільськогосподарське підприємство, яке використовує Big Data.
2. Проаналізуйте зміни у врожайності та управлінні ресурсами до та після впровадження Big Data.
3. Порівняйте результати з аналогічними підприємствами, які не використовують Big Data.

Завдання 9: Оцініть, як впровадження робототехніки впливає на виробничі процеси в різних галузях. Проаналізуйте, як робототехніка змінює продуктивність, якість продукції та зайнятість.

Інструкції:

1. Виберіть виробниче підприємство, що впровадило робототехніку.
2. Оцініть зміни у продуктивності, якості продукції та зайнятості до та після впровадження робототехніки.
3. Порівняйте результати з підприємствами, які не використовують робототехніку.

Завдання 10: Визначте, як впровадження технологій кібербезпеки впливає на фінансовий сектор України. Проаналізуйте вплив на захист даних, довіру клієнтів та фінансові втрати.

Інструкції:

1. Виберіть дві фінансові установи, які активно впроваджують технології кібербезпеки.
2. Оцініть зміни у захисті даних, довірі клієнтів та фінансових втратах до та після впровадження технологій кібербезпеки.
3. Порівняйте результати з установами, які не впроваджують технології кібербезпеки.

2. Тестові завдання:

2.1. Відповідно до ієрархічного структурування економіки в постіндустріальному суспільстві переважає:

1. Первинний сектор;
2. Вторинний сектор;
3. Третинний сектор.

2.2. На основі ієрархічного підходу до п'ятого сектору відносять:

1. Інформаційний сервіс;
2. Фінансові послуги;
3. Гуманітарні послуги.

2.3. Що не є компонентом архетипу цифрової економіки:

1. Сектор;
2. Система;
3. Галузь.

14. Невідповідність ієрархічного підходу до сучасного структурування економіки проявляється:

1. Обсяг інтелектуальних видів діяльності збільшується в усіх секторах економіки;
2. Обсяг фізичних видів діяльності збільшується в усіх секторах економіки;
3. Продуктивність праці збільшуються у всіх секторах.

2.5. Відповідно до Міжнародної стандартної класифікації видів економічної діяльності до новітніх секторів цифрової економіки відносять:

1. Сектор медіа;
2. Сектор послуг;
3. Сектор інформації.

2.6. Найбільша кількість цифрових платформ, які створюють 90% ринкової капіталізації представлена групою країн:

1. Китай та Японія;
2. Європейський Союз;

3. Китай та США.

2.7. Секторальна карта цифрової економіки передбачає:

1. Розподіл за секторами виробництва, послуг, інформації та знань, а також високопрофесійних послуг для відображення структури ринку зайнятості та ролі у ланцюгах вартості;
2. Розподіл за секторами послуг, інформації та знань, а також високопрофесійних послуг для відображення структури ринку зайнятості та ролі у ланцюгах вартості;
3. Розподіл за секторами виробництва, послуг, інформації та знань для відображення структури ринку зайнятості та ролі у ланцюгах вартості.

2.8. Модернізація інфраструктури секторів на основі цифровізації передбачає:

1. Стимулювання процесів цифровізації видів діяльності включаючи ІКТ-сектор і забезпечує умови для економічного зростання;
2. Стимулювання процесів цифровізації видів діяльності поза ІКТ-сектором і забезпечує умови для економічного зростання;
3. Стимулювання процесів цифровізації видів діяльності включаючи ІКТ-сектор і забезпечує умови економічної стабілізації.

2.9. Фінансування досліджень і розробок відноситься до наступного виміру ІКТ-дифузії:

1. Результати;
2. Практика;
3. Передумови.

2.10. Які із напрямів включені до системи формування інтегральних індексів та показників оцінювання секторів цифрової економіки:

1. Регуляторна політика;
2. Соціальна політика;
3. Бюджетна політика.

2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Модульна контрольна робота проводиться двічі на семестр відповідно графіку здійснення поточного контролю на 7 та 14 тижні навчання. Перелік питань включених до кожного проміжного контролю відповідає графіку проходження лекційного та практичного матеріалу відповідно силабусу дисципліни.

1. Сутність поняття «сектор економіки»
2. Еволюція теоретико-практичних підходів до виокремлення секторальної економіки
3. Вплив «економіки знань» на формування секторальної структури економіки
4. Сучасні підходи формування секторальної структури економіки
5. Структурні види національної економіки
6. Формальний та неформальний підходи до структурування економіки
7. Поняття інституційної одиниці та групування інституційних одиниць за секторами економіки
8. Взаємодія політики економічного прагматизму та секторальної структури економіки
9. Методика групування секторів економіки на засадах політики економічного прагматизму
10. Інвестиційний потенціал розвитку секторів економіки України на засадах політики економічного прагматизму
11. Поняття, структура, причини структурних зрушень секторальної економіки
12. Класифікація структурних зрушень економіки
13. Види структурних зрушень економіки
14. Управління структурними зрушеннями секторальної економіки
15. Балансово-економетрична модель структурних зрушень
16. Моделі оцінювання якості структурних зрушень секторальної економіки

17. Моделі оцінювання ефективності структурних зрушень секторальної економіки
18. Моделі оцінювання інтенсивності структурних зрушень секторальної економіки
19. Моделі оцінювання оптимальності структурних зрушень секторальної економіки
20. Суть фінансового механізму структурних зрушень
21. Реалізація фінансового механізму структурних зрушень в ЄС
22. Реалізація фінансового механізму структурних зрушень в Україні
23. Індустріальні парки як просторова форма розвитку секторальної економіки
24. Приклади реалізації індустріальних парків та їх вплив на секторальну економіку
25. ІТ-кластер в структурі секторальної економіки України
26. Теоретичні основи концепції смарт-спеціалізації
27. Основні елементи концепції смарт-спеціалізації щодо модернізації регіональної економіки
28. Вплив смарт-спеціалізації на структурну модернізацію секторальної економіки
29. Роль ІКТ в секторальній економіці
30. Еволюція цифрової економіки
31. Технології впливу на розвиток цифрової економіки
32. Формування новітніх секторів під впливом цифрової економіки

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СЕКТОРАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

1. Сектори економіки, за основними характеристиками.
2. Еволюція сприйняття структури економіки за секторами.
3. Трьохсекторна модель К. Кларка та А. Фішера.
4. Методичні основи обрахунку трьохсекторної моделі К.Кларка (напрями та групи показників)
5. Теорія структурного перевороту.
6. Теоретичні основи створення п'ятисекторної моделі.
7. Міжнародні стандарти галузевої класифікації видів економічної діяльності.
8. Класифікація секторів економіки відповідно до методології ОЕСР
9. Принципи побудови Класифікатора видів економічної діяльності в Україні.
10. Сучасні теоретичні основи секторального структурування економіки.
11. Секторальна структура національної економіки.
12. Методичні основи виділення секторів та секцій відповідно до національного
13. Класифікатора видів економічної діяльності.
14. Основні положення політики економічного прагматизму.
15. Принципи реалізації політики економічного прагматизму щодо секторальної структури економіки.
16. Основні параметричні характеристики щодо структурування секторів економіки на засадах політики економічного прагматизму.
17. Типологія секторів в критеріальних параметрах реалізації політики економічного прагматизму.
18. Інструменти реалізації політики економічного прагматизму щодо структурних змін секторальної будови національної економіки
19. Особливості інституційного забезпечення індустріальних парків як просторової форми організації бізнесу

20. Особливості інституційного забезпечення індустриальних парків як просторової форми організації бізнесу
21. Проблеми розвитку національної мережі індустриальних парків
22. Напрями інституціонального забезпечення підвищення функціональності національних індустриальних парків
23. Пріоритетні напрямки комплексної програми розвитку ІТ-сектора України
24. Умови забезпечення розвитку ІТ-кластерів
25. Поясніть структуру та зміст індикатора технологічного розвитку
26. Визначте змістовну складову індексу інформатизації суспільства
27. Охарактеризуйте індекс інформаційної нерівності
28. Розкрийте сутність та складові індексу мережевої готовності
29. Структура інтегральної оцінки розвитку мережевого сектору економіки
30. Сучасні структурні протиріччя інтелектуалізації та їх вплив на модернізацію секторів економіки
31. Трансформація структурних елементів економічної системи під впливом інтелектуалізації
32. Заходи активізації інтелектуалізації структурних зрушень за рівнями економічної системи
33. Перспективи розвитку і проєктні диспропорції внаслідок модернізації СЕ під впливом інтелектуалізації
34. Ознаки поширення капіталізації інтелектуального потенціалу та особливостей інтелектуального потенціалу

4. ПРИКЛАДИ РОЗРАХУНКОВИХ ЗАВДАНЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СЕКТОРАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Завдання 1: У секторі D є 1000 підприємств, з них 600 підприємств використовують автоматизовані системи управління. Після модернізації ще 200 підприємств почали використовувати ці системи. Розрахуйте новий індикатор технологічного розвитку.

Завдання 2: У секторі промисловості є 1000 підприємств, з них 700 підприємств впровадили нові технології у виробничий процес. Використовуючи формулу індикатора технологічного розвитку (TDI), розрахуйте його значення.

Завдання 3: В економіці країни є три основні сектори: промисловість, сільське господарство та послуги. Вихідні дані про частки секторів у ВВП (у відсотках) для двох років наведено нижче:

- Рік 1: промисловість - 40%, сільське господарство - 20%, послуги - 40%
- Рік 2: промисловість - 35%, сільське господарство - 25%, послуги - 40%

Розрахуйте масу структурних зрушень для кожного сектора та загальну масу зрушень.

Завдання 4: Для економіки країни є два роки з такими даними про частки секторів у ВВП:

- Рік 1: промисловість - 50%, сільське господарство - 30%, послуги - 20%
- Рік 2: промисловість - 45%, сільське господарство - 35%, послуги - 20%

Розрахуйте індекс структурних зрушень (ІСЗ).

Завдання 5: У 2022 році в економіці країни було зайнято 10000 людей у промисловості, 5000 у сільському господарстві та 15000 у сфері послуг. У 2023 році зайнятість змінилася: промисловість - 9000, сільське господарство - 7000, послуги - 16000. Розрахуйте масу структурних зрушень у зайнятості.

Завдання 6: У табл. 4.1 наведено частки трьох секторів економіки у ВВП країни (у відсотках) за два роки:

Таблиця 4.1 – Частки секторів економіки у ВВП

Сектор	Рік 1	Рік 2
Промисловість	40%	35%
Сільське господарство	20%	25%
Послуги	40%	40%

Розрахуйте темп зміни часток кожного сектора у ВВП та загальний темп структурних зрушень.

Завдання 7: У табл. 4.2 наведено кількість зайнятих осіб у трьох секторах економіки країни за два роки:

Таблиця 4.2 – Кількість зайнятих по секторах економіки, осіб

Сектор	Рік 1	Рік 2
Промисловість	10000	9000
Сільське господарство	5000	7000
Послуги	15000	16000

Розрахуйте темп зміни зайнятості для кожного сектора та загальний темп структурних зрушень.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бицюра Ю. Структурні зрушення в економіці європейських країн. *Зовнішня торгівля, економіка, фінанси, право*. 2016. № 3. С.59-72.
2. Бодров В.Г., Гусєв В.О., Соколова В.О. Управління структурними зрушеннями та інноваційно-інвестиційними процесами в економіці України : навчальний посібник. Київ : вид-во НАДУ, 2011. 284 с.
3. Дергалюк Б. В. Структурні елементи економіки та їх пропорції. *Підприємництво та інновації*. 2019. Вип. 7. С.52-55. DOI:10.37320/2415-3583/7.8.
4. Законодавство України : інформаційний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index/>
5. Класифікатор інституційних секторів економіки України. URL: https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/%D0%9A%D0%86%D0%A1%D0%95_2014.pdf.
6. Кривак А.П. Теоретичні принципи секторального структурування національної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 13. – С. 3-5.
7. Маркетингові дослідження ДП «Укрпромзовнішекспертиза». URL: <https://www.expert.kiev.ua/marketing-researche/our-works-2/>
8. Мельник А. Г., Мельний О. І., Флюнт Ю. І. Секторальна структура економіки України. *Економіка та управління національним господарством*. 2016. Вип. 14. С. 203-206.
9. Офіційний сайт Європейського союзу: URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/metadata/classifications>.
10. Павлюк А.П., Покришка Д. С., Белінський Я. В. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки. Київ : НІСД, 2012. 104 с.
11. Політика економічно прагматизму : аналітичне дослідження. Київ: Інститут суспільно-економічних досліджень, 2016. 118 с.

12. Просторові форми організації бізнесу в Україні: тенденції, перспективи та механізми розвитку: наукова доповідь / наук. редактор М.І. Мельник. Львів: НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник, 2018. 107 с.
13. Радіонова І. Ф., Усик В.І. Макроекономічний аналіз: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2015. 272 с.
14. Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації? DOU. 2024. 02.06. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/>
15. Розвиток інноваційної системи України в європейському науково-технологічному просторі : наукова доповідь / ред. І.Ю. Єгорова. Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування. НАН України», 2018. 198 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/302.pdf>.
16. Романова Т. В. Методологія формування структурної політики економічного розвитку в умовах світових інтеграційних процесів : дис... д-ра.ekon. наук : 08.00.03 / Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. Полтава, 2017. 531 с.
17. Скірка К.Я. Структурні зміни в економіці України та стратегічні напрями державного регулювання. *Держава та регіони*. 2013. № 4. С. 3–5.
18. Смаглюк А.А. Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/2/08.pdf>.
19. Старостіна А., Прушківська Е. Економічний зміст поняття національної економіки та її структури в умовах економічної нестабільності. *Економіст*. 2013. № 6. С. 29-32.
20. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2015. 304 с.

21. Структурно-функціональний аналіз та моделювання розвитку економіки : монографія / В. Галіцин, О. Суслов, О. Галіцина, Н. Самченко. Київ: КНЕУ, 2013. 377 .
22. Трубнік Т. Методологічні аспекти статистичного аналізу розвитку секторальної структури національної економіки. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.
23. Цифрова економіка: вплив ІКТ на людський капітал та формування компетентностей майбутнього: монографія / за ред. Л.Л. Антонюк, Д.О. Ільницького, А.О. Севастю. Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2021. 337с.
24. Шашина М. В. Концептуальні передумови виникнення теорії смарт – спеціалізації. *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ. 17 лютого 2017 року). Київ, 2017. С. 61-63.
25. Шашина М. В. Практика структурного реформування в країнах ЄС на сучасному етапі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2(19). С. 230-234.
26. Шашина М. В. Структурні аспекти модернізації регіональної економіки в умовах змін інституціонального середовища: теорія методологія, практика. Київ, ФОП Маслаков, 2020. 394 с.
27. Шашина М. В. Вплив ІТ-кластерів на соціально-економічну динаміку розвитку регіонів. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 42. С. 242-247. URL: <http://market-infr.od.ua/uk/42-2020/>.
28. Шашина М. В. Динаміка розвитку мережевих структур у напрямі структурної модернізації регіональної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2020, Вип. 50-2. С. 85-89.
29. Шашина М. В. Інституціональне забезпечення розвитку просторових форм організації бізнесу в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: економіка і менеджмент*. 2020. Вип. 42. С. 148-152.
30. Шашина М. В. Принципи структурної модернізації в умовах структурних зрушень. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2018. Вип. 11 (39). С. 42-52.

31. European System of Accounts. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5925693/KS-02-13-269-EN.PDF/44cd9d01-bc64-40e5-bd40-d17df0c69334>.
32. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3). URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf
33. Knowledge Economists Policy Brief. URL: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf.
34. Little D. Arthur Think differently. Think archetype. Your digital economy model: a novel approach to digital transformation and policy reform. Huawei Technologies Co., Ltd. 2020. 45 p. URL: https://www-file.huawei.com/-/media/corp2020/pdf/public-policy/adl_huawei_digital_transformation_main_report.pdf?la=en.
35. Radosevic S., Ciampi Stancova K. Internationalising Smart Specialisation: Assessment and Issues in the Case of EU New Member States. URL: <http://link.springer.com/article/10.1007/s13132-015-0339-3> .
36. Regulation no 1303/2013 of the European parliament and of the council. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>
37. Report from the commission to the European Parliament and Council. *Annual Monitoring Report on the implementation of Structural Reform Support Programme 2017*. Brussels. 2018. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/annual-monitoring-report-implementation-structural-reform-support-programme-2017_en.pdf
38. The World Bank : база даних. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.